

USHTRIA

Viti i 78-të i botimit Nr. 34 (827939)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 29 gusht 2025

Dekorime për forcat e emergjencës, Kryeministri Rama: Kapitali njerëzor është garancia e Shqipërisë

» faqe 3

25 VITE RRUGËTIM, NGA THEMELET TEK MODERNIZIMI

Intervistë ekskluzive me Komandantin e Forcës Tokësore të FARSH, Gjeneralmajor Ilir Xhebexhia

INTERVISTOI: ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Në kuadër të 25-vjetorit të krijimit të Forcës Tokësore, kemi kënaqësinë dhe nderin të zhvillojmë një bisedë ekskluzive me Gjeneralmajor Ilir Xhebexhia, komandantin e kësaj Force. Për herë të parë në këtë format, Gjeneralmajori sjell një... »

faqe 4

NGA KANUNI TE INTEGRIMI EVROPIAN, TRAJEKTORJA E CIVILIZIMIT NË KONTEKSTIN SHQIPTAR

Sami Frashëri, në veprën e tij “Shqipëria ç’ka qenë, ç’është dhe ç’do të bëhet”, shkruan qartë se një popull i paarsimuar, i paorganizuar dhe i pandriçuar nuk mund të quhet i civilizuar. Pra, ai e lidh drejtpërdrejt civilizimin me dijen, vetëdijen dhe organizimin kombëtar. Pas Luftës së Dytë Botërore, me ardhjen e regjimit komunist, ideja e civilizimit u shndërrua sërish. Regjimi e paraqiste veten si emancipues të popullit nga... »

faqe 7

ORKESTRA E USHTRISË SHQIPTARE: DIPLOMACI NË SKENË, MAGJI MBI DET

Muzika shqiptare ngjitet në skenat ndërkombëtare dhe rikthehet me magji mbi nëndetësen historike 105. Përgjatë vitit 2025, Orkestra Simfonike e Forcave të Armatosura ka dëshmuar se arti është një mjet i fuqishëm diplomacie dhe identiteti kombëtar. Muzikantët shqiptarë kanë përfaqësuar vendin me dinjitet në Francë, ndërsa në brigjet e Pashalimanit kanë sjellë një performancë unike që ndërthur historinë ushtarake me fuqinë... »

faqe 6

Stërvitje e përbashkët në Detin Egje: “LISSUS” P-133 dhe “RUEGEN” A1453 në veprim

Anija “LISSUS” P-133 e Forcave të Armatosura Shqiptare zhvilloi një stërvitje të përbashkët me anijen flamurtare gjermane A 1453 “RUEGEN”, si pjesë e misionit të NATO-s në Detin Egje.

Gjatë kësaj stërvitjeje, u testuan aftësitë operacionale dhe u zhvilluan skenarë për:

- Maksimizimin e veprimeve - Për të siguruar një koordinim efikas midis forcave.
- Menaxhimin e situatave emergjente - Rritja e gatishmërisë për të përballuar rreziqet e mundshme.
- Rritjen e ndërveprimit në det - Forcimi i bashkëpunimit midis anijeve.

Ky aktivitet ka si qëllim forcimin e bashkëpunimit, koordinimit dhe përmirësimin e ndërveprimit mes forcave të përfshira, duke kontribuar në rritjen e gatishmërisë për përmbushjen e suksesshme të misioneve të ardhshme.

EOD vijon operacionet e pastrimit nga municionet e paplasura në Vlorë, Kolonjë dhe Kurbin

Operatorët e Njërive të Çminimit (EOD) kanë vijuar me intensitet punën e tyre në disa bashki të vendit, duke kryer operacione të rëndësishme për pastrimin e sipërfaqeve nga municionet e paplasura.

Me profesionalizëm dhe përkushtim, specialistët kanë përfunduar me sukses detyra në bashkitë Vlorë, Kolonjë dhe Kurbin, duke identifikuar dhe larguar municione të rrezikshme që përbënin kërcënim serioz për jetën e banorëve.

Ky kontribut i përditshëm i ekspertëve EOD është i pazëvendësueshëm, pasi shndërron tokën dhe hapësirat ujore në ambiente të sigurta për komunitetet dhe krijon kushte të favorshme për zhvillimin e aktiviteteve ekonomike.

Operacionet e çminimit mbeten një hallkë thelbësore në mbështetje të strukturave të Emergjencave Civile dhe në rritjen e sigurisë publike në vend.

Shqipëria dhe Kosova forcojnë bashkëpunimin ushtarak me stërvitjen nënujore në Pashaliman

Efektivët e Qendrës së Zhytjes të Forcës Detare zhvilluan në bazën detare të Pashalimanit një stërvitje të përbashkët me kolegët e Forcës së Sigurisë së Kosovës.

Kjo veprimtari, tashmë e kthyer në një traditë të qëndrueshme, synon të garantojë rritjen e operacionalitetit, forcimin e ndërveprimit dhe zhvillimin e kapaciteteve të përbashkëta për misionet nënujore.

Stërvitja vjen si dëshmi e bashkëpunimit të ngushtë mes dy forcave, duke forcuar më tej partneritetin dhe besimin reciprok në fushën e sigurisë dhe mbrojtjes.

Dekorime për forcat e emergjencës, Kryeministri Rama: Kapitali njerëzor është garancia e Shqipërisë

Tiranë – U zhvillua ceremonia e Mirënjohjes Kombëtare në nderim të forcave të angazhuara në operacionet e shpëtimit dhe fikjes së zjarreve që përfshinë vendin gjatë kësaj vere.

Kryeministri Edi Rama dekoroi me Medaljen e Mirënjohjes Publike dhe Vlerësimit Profesional disa prej efektivëve të policisë, ushtrisë dhe zjarrfikësve që u dalluan për guxim e përkushtim. Ai theksoi se kjo është një shenjë simbolike falënderimi, por mbi të gjitha një mesazh për të gjithë trupën që u përball me flakët.

Mes të dekoruarve me Yllin e Mirënjohjes Publike ishte komisar Agim Troci, i cili u plagos teksa shpëtoi banorë të bllokuar nga zjarret. Po ashtu, këtë medalje e morën edhe kolonel Gëzim Marku dhe nënkolonel Ervin Buzi.

Me Medalje Ari u nderuan: inspektor Klajdi Mustaj, nënkolonel Euklid Jemini, nënkolonel Vladimir Nasufi, Ilirjan Hasanaj, zjarrfikësit Klodian Fishta, Ahmet Beqo, Besnik Hasani, kryeinspektor Ilir Llapushi dhe zjarrfikësi Ilir Sinani.

Medalje Argjendi morën: nënkomisar Eridion Lame, inspektore Laura Leka, nënkolonel Aleksandër Sine, major Ermal Radomi, toger Saimir Shemi, rreshter Indrit Shehi dhe tetar Vasil Leno.

Ndërsa me Medalje Bronzi u vlerësuan: oficer Andi Gjura, nëntoger Denis Gaba, rreshter Granita Hasanaj dhe ushtar Brisild Xhaçka. Në fjalën e tij, kryeministri Rama theksoi se kapitali njerëzor i vendit u bë garancia më e madhe për të ndaluar një tragjedi të përmasave masive.

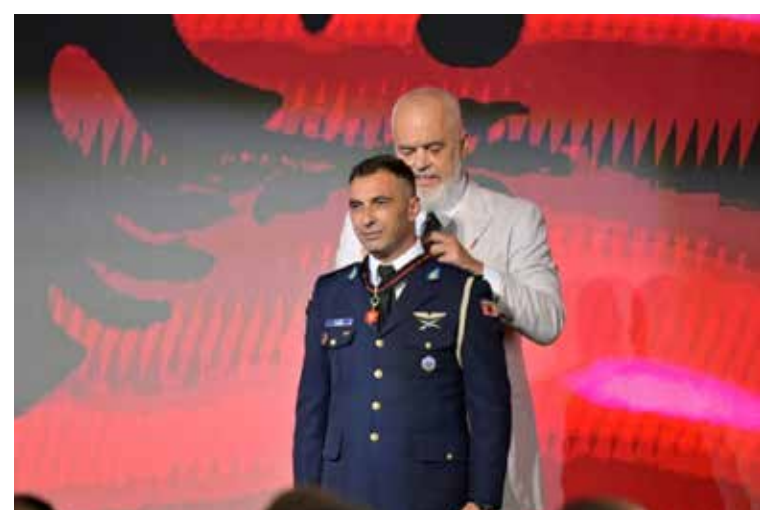
“Në përballje me flakët dhe temperaturat e ferrit të verës, Shqipëria tregoi se ka një potencial njerëzor që nuk e lë kurrë vendin në baltë. Sakrifica e tyre ndali atë që mund të ishte një asgjësim mjedisor, ekonomik, moral e njerëzor”, - u shpreh kryeministri Rama.

Ai vuri në dukje se pavarësisht ndihmës së huaj me helikopterë e avionë, beteja fitohet mbi tokë me sakrificën e njerëzve me uniformë. Rama falënderoi në mënyrë të veçantë Emiratet e Bashkuara Arabe, vendet e Bashkimit Evropian, si dhe aleatët rajonalë që dërguan ndihmë ajrore.

Kreu i qeverisë theksoi se Shqipëria do të ndërtojë së shpejti një flotë të sajën me avionë zjarrfikës, duke investuar njëkohësisht në parandalim, teknologji inteligjente, pastrim pyjesh dhe përdorim dronësh për monitorim.

Kryeministri Rama solli në vëmendje edhe bilancin tragjik të zjarreve në Mesdhe, duke theksuar se solidariteti dhe përkushtimi i forcave shqiptare bëri që vendi ynë të shmangte pasojat katastrofike.

“Kjo është e vërteta e thjeshtë: Shqipërinë nuk e mbrojtën kritikët online, por djersa, guximi dhe sakrifica e mbi 10 mijë njerëzve në vijën e zjarrit”, - nënvizoi ai. Ceremonia e Mirënjohjes Kombëtare u mbyll me zotimin e qeverisë për të rritur mbështetjen financiare dhe përmirësuar më tej sistemin e mbrojtjes civile, duke e kthyer këtë përvojë në një hap drejt forcimit të kapaciteteve kombëtare të emergjencave.

INTERVISTOI: ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Në kuadër të 25-vjetorit të krijimit të Forcës Tokësore, kemi kënaqësinë dhe nderin të zhvillojmë një bisedë ekskluzive me Gjeneralmajor Ilir Xhebexhia, komandantin e kësaj Force. Për herë të parë në këtë format, Gjeneralmajori sjell një panoramë të plotë historike dhe profesionale: nga ditët e para të themelimit të Forcës Tokësore dhe komandantët që udhëhoqën atë periudhë të vështirë, tek transformimi i saj sipas standardeve të NATO-s, si dhe sfidat që janë tejkaluar në rrugën e modernizimit.

Në këtë intervistë, Gjeneralmajor Xhebexhia ndalet jo vetëm te rruga e zhvillimit të institucionit që drejton, por edhe te përvoja e tij personale si ushtarak dhe drejtues, duke ndarë vizionin për të ardhmen e Forcës Tokësore dhe rolin që ajo do të ketë në garantimin e sigurisë dhe mbrojtjes së vendit.

I nderuar Gjeneralmajor Xhebexhia, kush ishin figurat dhe komandantët që kontribuuan në ngritjen e Forcës Tokësore? Cilat ishin sfidat e para?

Forca Tokësore, nga krijimi e deri më sot, është drejtuar nga komandantë me eksperiencë, të cilët sot kemi nderin t'i kemi shumicën prezentë në këtë ceremoni modeste. Kështu, nga viti 2000-2006, Forca Tokësore u drejtua nga gjeneralmajor Kostaq Karoli (i cili nuk ndodhet më mes nesh), prej vitit 2006-2007, u drejtua nga gjeneralmajor Shpëtim Spahiu dhe nga viti 2010 deri në gusht 2012, kjo Forcë u drejtua nga gjeneralmajor Viktor Berdo. Prej gushtit 2012 deri në nëntor 2015, Forca Tokësore u drejtua nga gjeneralmajor Zyber Dushku. Nga muaji nëntor 2015 e deri në muajin janar 2019, Forca Tokësore u drejtua nga gjeneralmajor Nazmi Cahani. Prej muajit shkurt 2019 - tetor 2020, u drejtua nga gjeneral brigade Albert Mullai. Nga viti 2020-2022, Forca Tokësore u drejtua nga gjeneral brigade Arben Kingji. Ndërsa nga viti 2023 e në vazhdim, Forca Tokësore drejtohet nga gjeneralmajor Ilir Xhebexhia.

Forca Tokësore krijohej në një vit kur shteti kishte sfida të mëdha në drejtim të organizimit, sigurisë, shkatërrimi i vitit 1997, si dhe sfidat për riorganizim të vazhdueshëm sipas modeleve bashkëkohore të vendeve PFP dhe NATO.

Ndër sfidat e para mund të përmendim riorganizimin e njësive pas ngjarjeve të vitit 1997, me fokus transformimin, stërvitjen dhe trajnimin, në përmbushje të misionit kushtetues si dhe përballimin e sfidave, rreziqeve dhe kërcënimeve që shfaqeshin gjatë pjesëmarrjes në misionet paqeruajtëse dhe luftarake jashtë vendit, në kuadër të operacioneve ushtarake të NATO-s në Afganistan, Irak, Bosnje-Hercegovine.

Si ka ndryshuar roli i Forcës Tokësore nga vitet e para e deri sot?

Forca Tokësore përbën bazën e Forcave të Armatosura dhe strukturën ushtarake më të madhe të tyre. Ajo është forca ushtarake përgjegjëse për planëzimin, organizimin dhe zhvillimin e operacioneve tokësore luftarake dhe jo luftarake që rrjedhin nga misioni dhe detyrat e Forcave të Armatosura.

Megjithatë roli i saj ka ndryshuar ndër vite, duke kaluar ndryshime strukturore të vazhdueshme për ngritjen dhe zhvillimin e strukturave dhe kapaciteteve, në përshtatje me kërkesat që kërkonte rruga e gjatë për të arritur qëllim final të anëtarësimit të NATO, në vitin 2009.

Këto ndryshime kanë bërë që Forca Tokësore nga një konsumues i sigurisë në vitet e para të ndërtimit të saj është shndërruar në prodhues të sigurisë në rajon dhe më gjerë, falë eksperiencës së gjatë në misione, stërvitje ndërkombëtare, trajnim të vazhdueshëm dhe bashkëpunim me aleatët dhe partnerët, duke fituar besimin e tyre si një forcë e besueshme dhe e aftë të vepronte në teatrin operacional.

Cilat janë momentet më të rëndësishme historike që shënojnë rrugëtimin e këtyre 25 viteve?

- Forca Tokësore në krijimin e saj, më datë 29 gusht 2000, përfshinte në radhët e saj njësi dhe reparte me traditë me një veprimtari të pasur shumëvjeçare, të përhapura në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë. Ajo u krijua mbi bazën e 5 divizionesh këmbësorie me rreth 55 brigada dhe 300 batalione, të përhapur në 167 rajone të ndryshme të vendit.

- Në vitin 2006, suprimohet Forca Tokësore dhe krijohet Komanda e Forcës së Bashkuar.

- Në kuadër të transformimit të vazhdueshëm të Forcave të Armatosura bazuar edhe në konceptin e një ushtrie sa më të vogël në numër dhe sa më operacionale e profesioniste, më 9 dhjetor 2009, u dekretua ri-krijimi i Forcës Tokësore mbi bazën e Brigadës së Reagimit të Shpejtë dhe Regjimentit Komando.

- Forca Tokësore, duke filluar nga 1 nëntori i vitit 2023, ka kaluar në Strukturën e Re Organizative, e cila konsiston në një forcë ushtarake më efektive, e kompletuar me personel, e mirë-pajisur me armatim dhe teknikë të avancuar, e mirë-trajnuar, të stërvitur dhe të motivuar, të gatshme dhe të aftë të kryejnë misionin e tyre kushtetues në mbrojtje të vendit, si dhe duke vepruar në përbërje të Aleancës, në respekt të vlerave, sigurisë dhe paqes në rajon dhe më gjerë.

- Një risi e këtyre ndryshimeve strukturore është atashimi i komponentit rezervist krahas personelit aktiv. Aktivizimi dhe integrimi i kësaj force rezerviste, do mbështesë trupat aktive në mjedisin operacional të përbashkët si dhe i shërben rritjes së kapaciteteve dhe aftësisë operacionale për t'u përballur me rreziqet dhe kërcënimet të identifikuara në mjedisin aktual të sigurisë.

INTERVISTË EKSKLUZIVE ME KOMANDANTIN E FORCËS TOKËSORE TË FARSH, GJENERALMAJOR ILIR XHEBEXHIA

25 vite rrugëtim, nga themelet tek modernizimi

Komandant i Forcës Tokësore,
Gjeneralmajor Ilir Xhebexhia

Çfarë roli ka Forca Tokësore në zhvillimet e sigurisë rajonale në Ballkan?

Koncepti strategjik i NATO-s thekson se vendet e Ballkanit Perëndimor përballen me sfida dhe kërcënime mes të cilave është dhe ndërhyrja dashakeqe e vendeve të treta.

Kompasi Strategjik i BE-së thekson se siguria dhe stabiliteti në Ballkanin Perëndimor nuk janë të garantuara dhe ekziston frika reale e destabilizimit dhe përkeqësimit të situatës së sigurisë.

Politikë mbrojtëse dhe paqësore: politika e Mbrojtjes e Republikës së Shqipërisë nuk paragjykon asnjë shtet si armik dhe nuk ka asnjë synim të cenojë tërësinë territoriale, sovranitetin, apo pavarësinë e shteteve të tjera.

Forca Tokësore përbën bazën e Forcave të Armatosura dhe strukturën ushtarake më të madhe të tyre dhe rrjedhimisht është element thelbësor i fuqisë kombëtare si pjesë e FA-së dhe kontribuon në ruajtjen e sigurisë në rajon, duke realizuar misionin e saj kushtetues.

Krahas kësaj, FT angazhohet në Planet e Bashkëpunimit Ushtarak Dypalëshe duke marrë pjesë në stërvitje të përbashkëta, trajnime të ndryshme me qëllimin e vetëm për rritjen e besimit midis Forcave Tokësore për të demonstruar praktikisht jo vetëm atë që ne e kemi të deklaruar në dokumente strategjike (Politikë mbrojtëse dhe paqësore) por dhe rritjen e ndërveprimit mes Forcave Tokësore të vendeve respektive të BP.

Si ndihmon Forca Tokësore në forcimin e sigurisë së NATO-s në juglindje të Evropës?

Vendndodhja gjeografike e Shqipërisë në Ballkanin Perëndimor e bën një pjesë të rëndësishme të rrjetit të rrugëve pan europiane, që NATO synon të përdorë si pjesë e Korridorit VIII për të rritur sigurinë në krahun lindor të NATO-s.

Korridorit VIII synon pritjen e forcave aleate, duke vënë në dispozicion infrastrukturën portuale dhe rrjetin e rrugëve dhe krijimin e një mjedisi të sigurt të lëvizjes nëpërmjet përdorimit të Forcës Tokësore për sigurimin e rrugëkalimit.

Krahas sigurimit të infrastrukturës portuale dhe asaj të rrugëkalimit, FT merr pjesë në stërvitje të përbashkëta në interes të rritjes së sigurisë në juglindje të Evropës. Qëllimi kryesor është identifikimi i dobësive apo pikave kritike që kërkojnë ndërhyrje si dhe përmirësimi i veprimeve të përbashkëta për të rritur ndërveprueshmërinë në rast dislokimi për në krahun lindor.

Gjithashtu FT merr pjesë me trupa dhe me pozicione shtabi në komanda të ndryshme në juglindje të Evropës, duke kontribuar drejtpërsëdrejti në operacionet e NATO-s dhe rritjen e sigurisë në rajonin juglindor të Evropës.

Çfarë marrëdhëniesh keni me forcat e armatosura të Kosovës, Maqedonisë së Veriut dhe Malit të Zi?

Marrëdhëniet do t'i konsideroja si të shkëlqyera, pasi prej vitesh respektivisht kemi Plane Bashkëpunimi Ushtarak Dypalëshe me të gjitha këto vende të rajonit. Gjithashtu kemi të konsoliduara Plane me Italinë, Greqinë, Malin e Zi, Kroacinë, Maqedoninë e Veriut si dhe Kosovën. Këto plane synojnë ngritjen e kapaciteteve, rritjen e besimit, profesionalizmit, ndërveprimin nëpërmjet stërvitjeve e trajnimeve të përbashkëta si dhe shkëmbimin e eksperiencave përmes vizitave reciproke të punës.

Këto marrëdhënie demonstrohen më së miri dhe në rastet e angazhimit të Forcës Tokësore në menaxhimin e emergjencave civile për shkak të fatkeqësive natyrore (Covid-19 në Itali, zjarret në Greqi, dhe termeti në Turqi).

Cilat janë mësimet e nxjerra nga stërvitjet e përbashkëta, si “Defender Europe”?

FT tashmë është një Forcë e konsoliduar që ka marrë pjesë në shumë stërvitje ndërkombëtare dhe ka eksperiencën e duhur për të vepruar në çdo teatër operacional. Kur them ka eksperiencë, kam parasysh që nga ushtari deri tek planëzimi i shtabeve në mjedis ndërkombëtar dinë si të veprojnë dhe operojnë.

Megjithatë stërvitja “Defender Europe” është një stërvitje me karakter të veçantë, për arsye se zhvillohet për të testuar kapacitetet infrastrukturorë në rast dislokimi të forcave të NATO-s apo një nisme bilaterale. Përsëri fokusi është tek ndërveprueshmëria, zbatimi i standardeve të NATO-s dhe aftësia për t'u dislokuar dhe ri-dislokuar në një kohë të shkurtër.

Mësimet të identifikuara do të veçoja dy më kryesoret, të cilat janë përmirësimi i infrastrukturës si vend pritës dhe modernizimi me sisteme të ndërveprueshme me aleatët dhe anëtarë të NATO-s, të dyja këto mësimet të nxjerra janë adresuar dhe punohet në vazhdimësi për stërvitjet e ardhme të paketës “Defender Europe”.

Këto seri stërvitjesh janë zhvilluar tre herë në Shqipëri që nga viti 2021, 2023 dhe 2025 dhe në dy herët e fundit shqipëria ka patur drejtimin e brigadës shumëkombëshe kjo si rezultat i përfatësimit

dinjitoz., rritjes profesionale dhe punës së palodhur të ushtarakëve të FT dhe FA ndër vite.

Ku qëndron sot Forca Tokësore në raport me modernizimin?

Në kuadër të përmbushjes së misionit kushtetues dhe detyrave kryesore që rrjedhin prej tij, detyrimeve ndaj Aleancës, si dhe bazuar në Politikat e Mbrojtjes, Strategjinë Ushtarake, Vizionin e SHSHPFA, PAZH, Direktivën e Mbrojtjes, në Forcën Tokësore, vijon procesi i modernizimit të strukturave operacionale për përmbushjen e kërkesave të Objektivave të Kapaciteteve të deklaruara në NATO; me prioritet Grup-Batalionin e Këmbësisorisë së Lehtë (GBKL) dhe Grupit Tokësor Special i Organizuar për Detyrë (SOLTG), të cilët janë dy nga Objektivat Kryesore të kapaciteteve të NATO-s, me synim përmirësimin e kapaciteteve operacionale ekzistuese si dhe ngritjen dhe zhvillimin e kapaciteteve të reja operacionale, me qëllim rritjen e Kapaciteteve të Luftimit (C), Mbështetjes së Luftimit (CS) si dhe Mbështetjes më Shërbime të Luftimit (CSS).

Në këtë kontekst, dua të theksoj se lista e projekteve të cilat mbështesin modernizimin e strukturave të Forcës Tokësore është e gjatë, disa prej të cilëve janë në fazë implementimi dhe disa projekte të reja, por unë do doja të veçoja disa prej tyre si:

- Projekti i modernizimit të strukturave të Forcës Tokësore me armatim të ri, të unifikuar individual dhe kolektiv për forcat aktive dhe ato rezerviste;
- Projekti i Sistemeve/pajisjeve të Zbulimit për neutralizimin e objekteve fluturues pa pilot;
- Projekti i modernizimit të Qendrës MADM në FT, duke e vlerësuar edhe si kapacitet kombëtar;
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit me Sisteme të Mbrojtjes Kundër Tanke “JAVELIN”.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit me Sisteme të Mbrojtjes Kundër Ajrore “STINGER”.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit të të gjitha reparteve të FT me GHLKT, tip i ri, 84/246mm, standard NATO.
- Projekti “Pajisje speciale xheniere”, si kapacitet për mbështetjen xheniere të veprimeve luftarake të FT/FARSH dhe mbështetjen e popullatës civile në rast emergjence (tërmete, zjarre, përmbytje) dhe pastrimin e “Hot-Spoteve”.
- Projekti i modernizimit të mbështetjes së trupave me luftim, për rritjen e fuqisë së zjarrit direkt dhe indirekt, nëpërmjet sistemit të ri të mortajave 120mm të montuara mbi mjet, sistemeve të artilerisë 105mm dhe 155mm.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit të strukturave operacionale të FT-së me mjete taktike të blinduara (JLTV) me kalueshmëri e manovrueshmëri të lartë, për të siguruar mbrojtjen e forcave, lëvizshmërinë si dhe dislokimit të shpejtë të trupave në operacione brenda e jashtë vendit.
- Sistemi i Menaxhimit i Fushëbetejës (Battle Management System).
- Kompletimi me mjete taktike të kalueshmërisë së lartë për të gjithë strukturat e Forcës Tokësore.

Procesi i modernizimit të strukturave operacionale me prioritet Grup Batalionin e Këmbësisorisë së Lehtë/GBKL dhe SOLTG, do t'i shërbejë rritjes dhe përmirësimit të kapaciteteve operacionale në interes të certifikimit të radhës nga NATO të GBKL dhe SOLTG gjatë vitit 2026, në përmbushje detyrimeve të Paketës së Objektivave të Kapaciteteve të NATO-s, si dhe angazhimit tonë ndaj Aleancës.

Me këtë rast, nuk mund të lija pa përmendur mbështetjen e dhënë nga Ministri i Mbrojtjes, Shefi i SHPFA për modernizimin, përmirësimin dhe rritjen e kapaciteteve operacionale të strukturave të FT-së, si dhe bashkëpunimin e shkëlqyer me aleatin strategjik SHBA, veçanërisht me Gardën Kombëtare të New Jersey-it, Komandën Amerikane në Evropë/USAREUR, Zyrën e Bashkëpunimit Ushtarak Amerikan, ODC si dhe ekipeve trajnuese të SFAB-it, i atashuar pranë GBKL, të cilët kanë dhënë dhe po japin një kontribut të pazëvendësueshëm, për mbështetjen, trajnimin, stërvitjen e përbashkët, si dhe modernizimin e FT-së për të qenë të ndërveprueshëm dhe të aftë për kryerjen e misionit kushtetues.

Gjithashtu, dua të theksoj se vijimi i procesit të modernizimit të Forcës Tokësore në funksion të përmbushjes së Objektivave të Kapaciteteve të përcaktuara në Samitin e NATO-s në Hagë, ishte në qendër të takimit të parë konsultativ, që ministri i Mbrojtjes, z. Pirro Vengu, zhvilloi në Komandën e Forcës Tokësore, nga ku nisi zyrtarisht punën për Rivlerësimin Strategjik të Mbrojtjes (RSM).

Çfarë pajisjesh dhe teknologjish të reja pritet të futen në shërbim?

Procesi i modernizmit në FT vijon bazuar në PAZH FT 2024-2033 dhe detyrimet e procesit të Planifikimit të Mbrojtjes të NATO-s (NDPP-CT-25), duke synuar përmirësimin e kapaciteteve ekzistuese si dhe ngritjen e Kapaciteteve të luftimit, mbështetjes së luftimit dhe mbështetjes me shërbime të luftimit, bazuar në zhvillimet e fundit teknologjike, të cilat janë të ndërveprueshme me aleatët në përmbushje të kërkesave të Objektivave të Kapaciteteve.

Ndër to mund të përmendim:

- Projekti i Sistemeve/pajisjeve të Zbulimit për neutralizimin e objekteve fluturues pa pilot (drone Buster dhe Drone Gun).
- Sisteme të avancuara për zbulim, identifikim dhe përcaktim objektivash në fushën e luftimit (mjete të avancuara të fluturimit pa pilot, sistem sensorësh dhe radarësh për zbulim, vrojtim e përcaktim objektivash).
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit me Sisteme të Mbrojtjes Kundër Tanke, “JAVELIN”.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit me Sisteme të Mbrojtjes Kundër Ajrore “STINGER”.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit të të gjitha reparteve të FT-së me GHLKT, tip i ri, 84/246mm, standard NATO.
- Projekti “Pajisje speciale xheniere”.
- Projekti i modernizimit të mbështetjes me zjarr nëpërmjet sistemit të ri të mortajave 120mm të montuara mbi mjet, sistemeve të artilerisë 105mm dhe 155mm.
- Projekti i modernizimit dhe kompletimit të strukturave operacionale të FT-së me mjete taktike të blinduara (JLTV/APC).

- Sistemi i Menaxhimit i Fushëbetejës (Battle Management System).

Si po investohet tek trajtimi i ushtarit, pajisjet personale, mbrojtja dhe motivimi?

Ndër objektivat kryesorë të punës në FT është menaxhimi sa më i mirë i Burimeve Njerëzore për mbështetjen, mbrojtjen dhe motivimin e personelit.

Mbështetja me burime njerëzore të nevojshme për përmbushjen e misionit të FT-së, është konsideruar si një prioritet për zhvillimin e forcës, bazuar në nivelet operacionale të kërkuara, zhvillimin dhe trajtimin e personelit si dhe në standardizimin e procedurave të punës në fushën e personelit.

Motivimi i personelit është realizuar në përputhje me përcaktimet ligjore, arsimimit, kualifikimit dhe ecurisë në karrierë nëpërmjet shanseve të barabarta.

Në drejtim të Mbajtjes së personelit është treguar shumë kujdes, në identifikimin dhe promovimin në grada dhe detyrë, ato ushtarakë të cilët sigurojnë vijueshmëri shërbimi në strukturat e FT-së, jemi përpjekur që çdo ushtarak, pikë së pari, duhet ta ndjejë vetën se ka kontribuar dhe ka mundësi të kontribuojë për FT-në, se është i vlefshëm në funksionin e tij organik dhe se FT dhe ushtaraku janë në një marrëdhënie simbiotike në mes tyre.

Përkujdesja ndaj personelit sa më sipër, është realizuar edhe nëpërmjet investimeve në infrastrukturën stërvitore, promovimit të karrierës ushtarake, rritjes së trajtimit financiar, si dhe përmirësimin e kushteve të jetesës, kushteve të punës dhe kujdesit shëndetësor për ushtarakët dhe familjarët e tyre.

Disa nga nismat e qeverisë për mbështetjen dhe motivimin e personelit janë:

- nisma e vitit 2023 për dhënien e kuotave çdo vit për kredi të reja me interes 0%, për ushtarakët aktivë/punonjësit civilë të Forcave të Armatosura.
- nisma e vitit 2024, për rritjen e trajtimit financiar që tashmë është bërë realitet që prej 1 janarit 2025, me fokus trajtimin dinjitoz të efektivëve ushtarakë.

Për sa më sipër gjej rastin, që në emër të gjithë personelit të Forcës Tokësore, të shpreh falënderimet dhe mirënjohjen e thellë për Ministrin e Mbrojtjes e Shefin e SHPFA për mbështetjen e dhënë.

Cilat janë kontributet më të rëndësishme të ushtarëve tanë në misionet ndërkombëtare?

Nisur nga misioni kushtetues i FARSH, baza ligjore e përcaktuar, si dhe në kuadër të angazhimeve politike të Republikës së Shqipërisë në luftë kundër terrorizmit, strukturat e Forcës Tokësore kanë qenë dhe janë pjesëmarrëse aktive në operacione ndërkombëtare në misione paqeruajtëse dhe luftarake jashtë vendit, si pjesë e pandarë e operacioneve të drejtuara nga NATO, BE, OKB dhe koalicionet e përbashkëta të partnerëve tanë strategjike.

Më 9 shtator 1996, FT, në kuadër të FARSH, ka filluar misionin e parë në Bosnje-Hercegovinë për një periudhë kohore 6-muaj. Më pas, numri i trupave pjesëmarrëse në Operacionet e Mbështetjes së Paqes (OMP) është rritur, ashtu siç është rritur edhe gjeografikisht numri i vendeve apo rajoneve ku ato kanë kryer operacione e misione paqeruajtëse apo luftarake, si operacioni “Liria e Irakut”, Irak, ISAF dhe RSM Afganistan, Çad, Gjeorgji, Mali, Sudani i Jugut, Kosovë, eFP Letoni, eVA Bullgari.

Kontribute të FT-së, në operacione ushtarake të drejtuara nga NATO, BE dhe OKB, nga muaji shtator i vitit 1996, deri në muajin dhjetor 2024 , janë gjithsej 7062 personel.

Aktualisht, gjatë vitit 2025, Forca Tokësore, është e angazhuar në misione paqeruajtëse në Bosnje-Hercegovinë (misioni ALTHEA), në Kosovë (misioni KFOR-3, KFOR 6, KFOR 8, KFOR-12), eFP Letoni, misioni eVA-VI në Bullgari, misioni “INTERFLEX, Mbretëria e Bashkuar, misioni ORF “KFOR-I” Kosovë, Misioni ORF (shtab), me gjithsej personel 308 personel dhe 63 mjete.

Me këtë rast, dëshiroj të siguroj Ministrin e Mbrojtjes dhe Shefin e SHPFA, se të gjitha strukturat e FT-së të dislokuara në misionet dhe operacionet ndërkombëtare, në kuadër të NATO-s, BE dhe OKB-së, si dhe strukturat që po përgatiten të dislokohen në rotacionet e misioneve të radhës, kryejnë dhe do të kryejnë me profesionalizëm dhe me dinjitet të gjitha detyrat operacionale të dhëna nga komandat eprore ndërkombëtare.

Kontributi i FT-së në misione jashtë vendit në kuadër të operacioneve ushtarake të NATO-s, BE, OKB, ka qenë gjithmonë i vlerësuar maksimalisht nga komandat eprore ndërkombëtare për angazhimin, profesionalizmin dhe përkushtimin në realizimin e detyrave të ngarkuara, gjë që fatkeqësisht e dëshmon dhe humbja e jetës së “Dëshmorit të Atdheut”, Kapiten Feti Vogli, në Afganistan.

Çfarë përvoje ka sjellë misioni në Afganistan dhe si po shfrytëzohet ajo sot?

Pjesëmarrja në misione paqeruajtëse dhe luftarake jashtë vendit solli një eksperiencë të re në drejtim të ndërveprueshmërisë, aplikimit të standardeve të NATO-s, rritjen e kërkesave të gatishmërisë si dhe rritjen e profesionalizmit të ushtarakëve tanë, të cilët përballeshin me kërcënime e rreziqe jo konvencionale. Kjo eksperiencë po shfrytëzohet në teatrot aktuale, kjo si pasojë e globalizmit, duke qenë se lufta ndaj terrorizmit ngelet një kërcënim aktual pavarësisht shfaqjes në një nivel më të ulët.

Kjo eksperiencë përçohet më tej nëpërmjet stërvitjes para-dislokuese me kushtet e misionit e drejtuar nga ushtarakë të cilët kanë një eksperiencë të gjatë në misionet e operacionet jashtë vendit.

Si e përshkruani rolin e Forcës Tokësore në emergjencat civile?

Forca Tokësore, në përmbushje të misionit kushtetues, krahas rolit dhe përgjegjësisë tradicionale ushtarake, ka qenë e angazhuar dhe kontribuar në operacionet e Emergjencave Civile në mbështetje të autoriteteve vendore dhe komunitetit, në operacione për shuarje zjarri, bllokim nga dëbora, përmbytje, për përballimin e pasojave të tërmetit

të nëntorit 2019, zhvendosje kimikatesh, pastrim territori, mbështetje të IKMT, në menaxhimin e pasojave nga virusi “COVID-19, etj., me një angazhim total prej 225277 forcash dhe 18651 mjtesh.

Ndërhyrjet më të suksesshme në përballimin e fatkeqësive natyrore kanë angazhimi në operacione për shuarje zjarri, përmbytje, për përballimin e pasojave të tërmetit të nëntorit 2019, si dhe në menaxhimin e parandalimin e pasojave nga virusi “COVID-19.

A ka plane për të rritur kapacitetet e ndihmës ndaj popullsisë në raste emergjencash?

Forca Tokësore po zhvillon kapacitete të ndihmës ndaj popullsisë në raste emergjencash më përputhje me detyrimet në Planin Kombëtar të Emergjencave Civile.

Aktualisht në kuadër të Modernizimit të kapaciteteve të FARSH në FT po zbatohet projekti “Kompletim me mjete dhe pajisje për operacionet e emergjencave civile/SAR”.

FT zhvillon stërvitje dhe trajnime specifike për përballimin e EC në rast zjarresh, tërmetesh, përmbytjesh, incidentesh industriale dhe operacionesh kërkim-shpëtimi/SAR.

Çfarë stërvitjesh madhore janë planifikuar për vitet në vijim?

Forca Tokësore, do vijojë të jetë e angazhuar për planëzim dhe ekzekutim me profesionalizëm e disiplinë të lartë edhe stërvitjet e planëzuara për periudhën në vijim, ku mund të përmendim: Stërvitjen 3-shkallëshe me dislokim trupash e koduar “Mburoja Dardane-25” (06-09 tetor), “Golden Sword-25” në bashkëpunim me Greqinë, “JCET ALB-TURKIYE-25” me pjesëmarrjen e FS/ROS.

Gjithashtu, prioritet për Forcën Tokësore për vitin 2026 e në vijim, ndër të tjera, do të jenë:

- “Mburoja e Arbrit-26” (14-23 shtator 2026), stërvitja vlerësuese e GBKL në rajonin stërvitor Zall-Herr dhe Bizë.
- “Mburoja Ilire-26” (03-13 nëntor 2026), stërvitja vlerësuese e SOLTG/ROS.
- Paketa e stërvitjeve të përvitshme “KFOR Rotation” si pjesë e paketës së stërvitjeve KFOR, në Gjermani.
- “Mburoja Ilire 27”, është stërvitje dimërore e planëzuar për t’u zhvilluar në periudhën 29 nëntor deri në 04 dhjetor 2027 nga batalioni Komando, rajonin stërvitor të Bizës, në kushtet e vështira dhe të ftohta të motit.
- “Mburoja Albane 28”, është stërvitje e planëzuar për t’u zhvilluar nga data 18- 23 Shtator 2028, nga Regjimenti i Këmbësisorisë të Jugut.
- “Mburoja Dardane 29”, është stërvitje e planëzuar për t’u zhvilluar në shtator 2029, nga Regjimenti i Këmbësisorisë së Veriut, në rajonin stërvitor Mnelë.
- Pjesëmarrja në serinë e stërvitjeve “Defender Europe”.

Si po konsolidohen strukturat e brendshme të Forcës Tokësore?

FT nëpërmjet PAZH të FT 2024-2033, synon të unifikojë dhe adresojë zhvillimin e gjithë veprimtarisë afatgjatë të strukturave të vartësisë, për hartimin e planeve periodike vjetore, zhvillimin e kapaciteteve operacionale, të harmonizojë dhe integrojë gjithë ciklin e planifikimit, programimit, buxhetimit për zhvillimin e burimeve të mbrojtjes, në personel, stërvitje, armatime, pajisje, sisteme, infrastrukturë, etj.

Aktualisht FT po implementon strukturën e re, duke filluar nga 1 nëntori i vitit 2023, e cila konsiston në një forcë ushtarake më efektive, e kompletuar me personel, e mirë-pajisur me armatim dhe teknikë të avancuar, e mirë-trajnuar, të stërvitura dhe të motivuara, të gatshme dhe të afta të kryejnë misionin e tyre kushtetues në mbrojtje të vendit, si dhe duke vepruar në përbërje të Aleancës, në respekt të vlerave, sigurisë dhe paqes në rajon dhe më gjerë.

Një risi e këtyre ndryshimeve strukturore është atashimi i komponentit rezervist krahas personelit aktiv. Aktivizimi dhe integrimi i kësaj force rezerviste, do mbështesë trupat aktivë në mjedisin operacional të përbashkët si dhe i shërben rritjes së kapaciteteve dhe aftësisë operacionale për t’u përballur me rreziqet dhe kërcënimet të identifikuara në mjedisin aktual të sigurisë.

Ajo çfarë duhet të kuptojmë është se, që të ndërtosh një kapacitet kërkon kohë, burime financiare dhe resurse njerëzore të trajnuara dhe duhet të kalojë në spektrin e plotë (DOTMLPF). FT i ka konkretizuar këto plane në Programet e Mbrojtjes, Listën e Integruar të Prioriteteve për të mbështetur zhvillimin e kapaciteteve sipas planifikimit në PAZH FT.

Si e shihni Forcën Tokësore pas 10 apo 20 vitesh?

Forcë Tokësore e kompletuar, e mirë-trajnuar, e mirë-stërvitur, e mirë-motivuar, e ndërveprueshme dhe e aftë për dislokim/ri-dislokim në vete, brenda dhe jashtë vendit, etj., për të kryer detyra luftarake dhe jo-luftarake në përmbushjen e misionit kushtetues dhe detyrimet ndaj NATO-s, BE-së dhe OKB-së.

Çfarë mesazhi do t’u përcillnit brezave të rinj që dëshirojnë të bëhen pjesë e saj?

Mesazhi që dua të përcjell për të rinjtë dhe qytetarët e Shqipërisë në këtë rast 25-vjetori është se duhet të kuptojnë se situata e sigurisë ka ndryshuar, qëndrojmë në një kohë ku konfliktet janë shtuar si në Europë dhe në Lindjen e Mesme dhe kontributi Juaj mund të jetë i vlefshëm kurdoherë.

Rikthimi tek vlerat e larta të atdhedashurisë dhe mbështetja tek ajo pjesë e shoqërisë (Forcat e Armatosura) që janë një model për t’u ndjekur dhe një shembull i sakrificës së pakursyer se si mund t’i shërbesh Atdheut.

U bëj thirrje të rinjve shqiptarë që të bëhen pjesë FA/FT, pasi aty do të gjejnë mundësi për një karrierë të suksesshme dhe të gjatë, mundësi zhvillimi profesional në fusha të ndryshme, përkujdesje shëndetësore dhe trajtim dinjitoz financiar.

Nëse do ta përmbliidhnit Forcën Tokësore në tre fjalë, cilat do të ishin ato?

Përkushtim-Profesionalizëm-Disiplinë.

Orkestra e Ushtrisë Shqiptare:

DIPLOMACI NË SKENË, MAGJI MBI DET

Muzika shqiptare ngjitet në skenat ndërkombëtare dhe rikthehet me magji mbi nëndetësen historike 105.

Përgjatë vitit 2025, Orkestra Simfonike e Forcave të Armatosura ka dëshmuar se arti është një mjet i fuqishëm diplomacie dhe identiteti kombëtar. Muzikantët shqiptarë kanë përfaqësuar vendin me dinjitet në Francë, ndërsa në brigjet e Pashalimanit kanë sjellë një performancë unike që ndërthur historinë ushtarake me fuqinë e tingullit simfonik.

Kuinteti “VIVO” debutoi në Festivalin Ndërkombëtar Eurochestries, duke u bërë formacioni i parë shqiptar pjesëmarrës në këtë ngjarje prestigjioze.

Kuarteti “TOGHA” solli muzikën dhe këngët popullore shqiptare në Festivalin “Périgord Noir”, ku Shqipëria ishte vend i nderit.

Në Pashaliman, mbi nëndetësen 105, OSFA interpretoi veprën “Ritfolk”, duke krijuar një atmosferë të rrallë mes tingujve dhe historisë.

Ky sukses i jashtëzakonshëm dëshmon se muzika shqiptare ka zë, ka shpirt dhe është e gatshme të flasë me botën, duke e vendosur Forcën e Armatosur në një rol të ri, mbrojtëse të sigurisë, trashëgimisë dhe kulturës kombëtare.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Nga Kanuni te Integrimi Evropian, trajektorja e civilizimit në kontekstin shqiptar

Çfarë është civilizimi dhe pse ka rëndësi?
Civilizimi, në kuptimin më të gjerë të fjalës, nënkupton një shkallë të caktuar zhvillimi kulturor, social dhe institucional të një shoqërie. Ai nuk është vetëm teknologji, ndërtime apo pasuri materiale, por një mënyrë e të jetuarit, një sistem vlerash, normash, ndërgjegjeje dhe marrëdhëniesh njerëzore që formësojnë një shoqëri të organizuar. Në kontekstin shqiptar, koncepti i civilizimit është kuptuar dhe interpretuar në mënyra të ndryshme gjatë shekujve, shpeshherë në varësi të rrethanave historike, ndikimeve të jashtme dhe sfidave të brendshme.

Civilizimi në mendësinë tradicionale shqiptare, ndërmjet nderit dhe kanunit
Në periudhën e hershme të historisë shqiptare, sidomos në zonat malore dhe më pak të prekura nga pushtetet qendrore, civilizimi nuk kuptohej në kuptimin e institucioneve moderne apo zhvillimit teknologjik, por si një sistem rregullash zakonore, më konkretisht Kanuni.

Kanuni i Lekë Dukagjinit, përfaqësonte një formë të organizuar të jetës sociale dhe juridike. Njeriu i “civilizuar” ishte ai që respektonte rregullin, nderin, mikpritjen, besën dhe ndershmërinë. Pra, civilizimi ishte më shumë një nocion etik dhe moral sesa material apo institucional. Megjithatë ky sistem ruante një rend shoqëror, ai ishte edhe i kufizuar nga struktura patriarkale dhe logjika e gjakmarrjes, që e bënte shpesh të egër dhe arkaik në sytë e standardeve moderne të civilizimit.

Ndikimi i qytetërimeve të huaja,
Perandoria Osmane dhe Perëndimi
Pushtimi osman solli me vete një model tjetër të civilizimit, atë të një perandorie me rend, fe islame, arkitekturë, sistem gjyqësor dhe organizim të mirëfilltë administrativ. Një pjesë e popullsisë shqiptare, sidomos në qytete, e përvetësoi këtë model, duke u integruar në strukturat osmane dhe duke e lidhur konceptin e civilizimit me edukatën e oborrit, fenë, dhe rendin.

Nga ana tjetër, shqiptarët që jetonin më afër viseve të influencuara nga Evropa Perëndimore (si Shkodra, Korça apo Gjirokastra), filluan të përthithnin ide të tjera të civilizimit përmes shkollave françeskanë, jezuite, greke apo arumune që theksonin arsimimin, qytetërimin urban, laicitetin dhe vetëdijen kombëtare.

Në fund të shek. XIX dhe fillim të shek. XX, Shqipëria ishte një mozaik pikëpamjesh mbi civilizimin, disa e kuptonin atë si përlulesi fetare dhe rend osman, të tjerë si përparim shkencor, kulturor dhe kombëtar në modelin evropian.

Rilindja Kombëtare: Civilizimi si identitet kombëtar dhe emancipim

Periudha e Rilindjes Kombëtare Shqiptare (1830-1912) shënon një pikë kthese të madhe në mënyrën se si u kuptua civilizimi në Shqipëri. Rilindësit, si Sami Frashëri, Pashko Vasa, Naim Frashëri e të tjerë, e panë civilizimin si një mjet për çlirimin kombëtar dhe përparimin e popullit shqiptar.

Në këtë periudhë, civilizimi nuk ishte më vetëm një nocion etik apo juridik, por një synim strategjik.

Me civilizim kuptohej arsimimi i popullit, përdorimi i gjuhës shqipe, zhvillimi i shtypit, emancipimi i grave dhe krijimi i institucioneve kombëtare.

Sam Frashëri, në veprën e tij “Shqipëria ç’ka qenë, ç’është dhe ç’do të bëhet”, shkruan qartë se një popull i paarsimuar, i paorganizuar dhe i pandriçuar nuk mund të quhet i civilizuar. Pra, ai e lidh drejtpërdrejt civilizimin me dijen, vetëdijen dhe organizimin kombëtar.

Shqipëria komuniste -
Civilizimi si kontroll dhe barazi me dhunë
Pas Luftës së Dytë Botërore, me ardhjen e

regjimit komunist, ideja e civilizimit u shndërrua sërish. Regjimi e paraqiste veten si emancipues të popullit nga “prapambetja, analfabetizmi dhe zakonet feudale”, duke promovuar një formë të imponuar të civilizimit, ateizëm zyrtar, barazi absolute, zhdukje e fesë, dhe kultivimi i njeriut të ri socialist.

Në pamje të parë, mund të duket se u bë progres, u zhdur analfabetizmi, u ndërtuan shkolla, spitale, uzina, dhe u modernizuan disa aspekte të jetës.

Por kjo “rrugë drejt civilizimit” ishte e shtrembëruar nga mungesa e lirisë individuale, dhuna shtetërore dhe izolimi total nga bota. Civilizimi u reduktua në propagandë. Nuk kishte vend për ndjeshmëri kulturore, për pluralizëm mendimesh apo për ndërtimin e një shoqërie të hapur. Kështu, shumë vlera të mirëfillta të civilizimit perëndimor, si demokracia, e drejta e fjalës, liria personale u konsideruan “armiqësore”.

Pas komunizmit, civilizimi i keqkuptuar si kopjim i verbër

Pas vitit 1990, Shqipëria kaloi nga një sistem i mbyllur në një realitet të ri, kaotik dhe shpesh të pakuptueshëm. Në këtë periudhë tranzicioni, civilizimi u keqkuptua shpesh si kopjim i pamjes së jashtme të Perëndimit mënyra e veshjes, teknologjia, markat, ndërtimet pa plan, apo liria absolute pa përgjegjësi.

Në vend që civilizimi të lidhej me kulturën e komunikimit, respektin për ligjin, tolerancën, dhe zhvillimin institucional, ai u reduktua në shfaqje luksi, individualizëm ekstrem, konsumizëm dhe informalitet të thellë.

Kemi ndërtuar qytete pa urbanizëm, jemi lidhur me botën përmes teknologjisë, por kemi harruar vlerat thelbësore të bashkëjetesës, kulturës qytetare dhe respektit për tjetrin. Kemi kopjuar Perëndimin në formë, por jo në përmbajtje.

A jemi shoqëri e civilizuar sot? Një pyetje ende e hapur...

Në ditët e sotme, Shqipëria ndodhet në një udhëkryq mes së kaluarës së saj të përçarë dhe një të ardhmeje që synon Evropën. Megjithatë, civilizimi vazhdon të jetë një koncept i paqartë dhe shpesh i zbrazët nga përmbajtja.

Kur drejtësia funksionon për të fortët dhe jo për të drejtën, nuk jemi të civilizuar. Kur rrugët ndërtohen por nuk respektohen rregullat, nuk jemi të civilizuar. Kur fëmijët mësojnë teknologjinë por jo etikën, nuk jemi të civilizuar. Kur liria keqpërdoret si anarki, nuk është civilizim, është kaos.

Rrugët drejt një civilizimi të mirëfilltë shqiptar
Historia shqiptare ka treguar se civilizimi është kuptuar në mënyra të ndryshme si rend zakonor, si përlulesi fetare, si nacionalizëm arsimor, si barazi komuniste, apo si kopjim liberal. Por asnjë nga këto forma nuk ka arritur të ndërtojë plotësisht një shoqëri të balancuar, të drejtë dhe të zhvilluar.

Civilizimi i vërtetë në Shqipëri duhet të ndërtohet mbi:

- arsim cilësor dhe etikë qytetare,
- shtet të drejtë dhe institucione funksionale,
- respekt për të drejtën, për tjetrin dhe për natyrën,
- dialog kulturor dhe vetëdije historike.

Vetëm atëherë do të mund të themi se Shqipëria ka hyrë realisht në një epokë të civilizimit të qëndrueshëm jo si pamje, por si përmbajtje.

IN MEMORIAM

KOLONEL (R) SALI ONUZI

Një jetë në Xhenio: Musa Bileri, inxhinieri që fortifikoi mbrojtjen

Më 28 gusht, bëhen plot 30 vjet kur në moshën 66-vjeçare u nda nga jeta inxhinieri ushtarak Musa Bileri, një ushtarak i përgatitur e shumë punëtor. Një ditë të vitit 1995, z. Alfred Moisiu më pyeti nëse e njihja Musa Bilerin, është nga Luma më tha, inxhinier i zoti, kuadër i rrallë i xhenios. “E njoh, - i thashë, - por nuk kam biseduar nga afër me të”. “Po të duash hajde sot pasdite pimë bashkë një kafe se e kam ftuar”. Mu bë qejfi. Të dy miqtë u zhytën në kujtimet e tyre të rinisë së hershme, që lidhej me përfundimin e Luftës NÇ dhe shkollat që kishin bërë bashkë të dy jashtë shtetit, e sidomos me punën e gjatë të tyre në repartet dhe drejtorinë e Xhenios të Ministrisë së Mbrojtjes, në Tiranë.

Për Musa Blerin kisha dëgjuar të flitej me respekt edhe në Shkodër nga ushtarakë të xhenios, si Xhevdet Jubani, Agim Kinkaj e Hasan Kraja, po edhe nga miku im i paharruar, inxhinieri ushtarak Ahmet Hereni. Këta kishin njohje nga afër me të. Unë e pata takuar Musa Blerin këtu në Tiranë, më 1993, në një veprimtari të veteranëve të Kukësit kushtuar jubileut të 50-vjetorit të Çetës partizane të Lumës.

Musa Bileri kish lindur në Mustafë të fshatit Bicaj, Kukës, më 30 mars 1929, në një familje tipike lumjane, që jetonte me bujqësi e blegtori, me 20 dn tokë dhe 40 krerë dele e ndonjë lopë, një familje që në dokumentet zyrtare shkruhej “e mesme”. Edhe afër Cane, që ishte qendra e Lëvizjes NÇ të Lumës edhe në një pozicion topografik të përshtatshëm, Mustafet ishin një bazë nga më kryesoret e Lëvizjes në Lumë, të cilën ajo e shfrytëzonte shumë. Vëllai më i madh i Musait, Xhemaliu ishte rreshtuar vullnetarisht në Lëvizjen antifashiste, pastaj në Çetën partizane të Lumës dhe në batalionin e saj partizan. Në verën e vitit 1944 ai kishte rënë duke luftuar trimërisht. Musai donte t’i ngjante vëllait, të behej partizan, prandaj u lidh me Lëvizjen dhe në tetor 1944 shkoi vullnetarisht në batalionin e tretë të Brigadës 24S të

Lumës. Por komisari i batalionit Ramadan Halilaj, e ktheu në shtëpi, si i vogël që ishte. Aso kohe Shtabi i Përgjithshëm kish shpallur rregullore për mobilizimin ushtarak.

Në Mustafë bashkë me vëllain tjetër më të vogël, Iljazin, iu përvesh krahas punëve të shtëpisë edhe atyre të Lëvizjes. Në maj 1945, do të zgjidhej anëtar i komitetit të Rinisë në Bicaj. Po në tetor të atij viti, Musai do të çohet për shërbim ushtarak pranë Komandës së Përgjithshme, në Tiranë, dhe në dhjetor të 1945, bashkë me 59 shokë të tjerë, të rinj, ish-partizanë, si Alfred Moisiu, Josif Zegali, Lavdosh Dule, Abedin Galanxhi, Elami Hado, Mendu Backa dhe dy lumjanë të tjerë, Maliq Gashi dhe Ahmet Lamollari, si kurs i parë, u nisën për studime në Leningrad në një učilishte me profil xhenier për t’u bërë oficerë. Kjo ishte një shkollë e mesme ushtarake trevjeçare me shumë tradita mësimore e luftarake, me një program mësimor shumë të pasur, sidomos në lëndë të matematikës e të xhenios. Musa Bileri kishte bërë në shkollën e Bicajve 4 vjet fillore me mësues të zotë. Por aty deri më 1947 nuk do të kishte shkollë unike, 7-vjeçare. Këtë ai do ta kryente pas çlirimit.

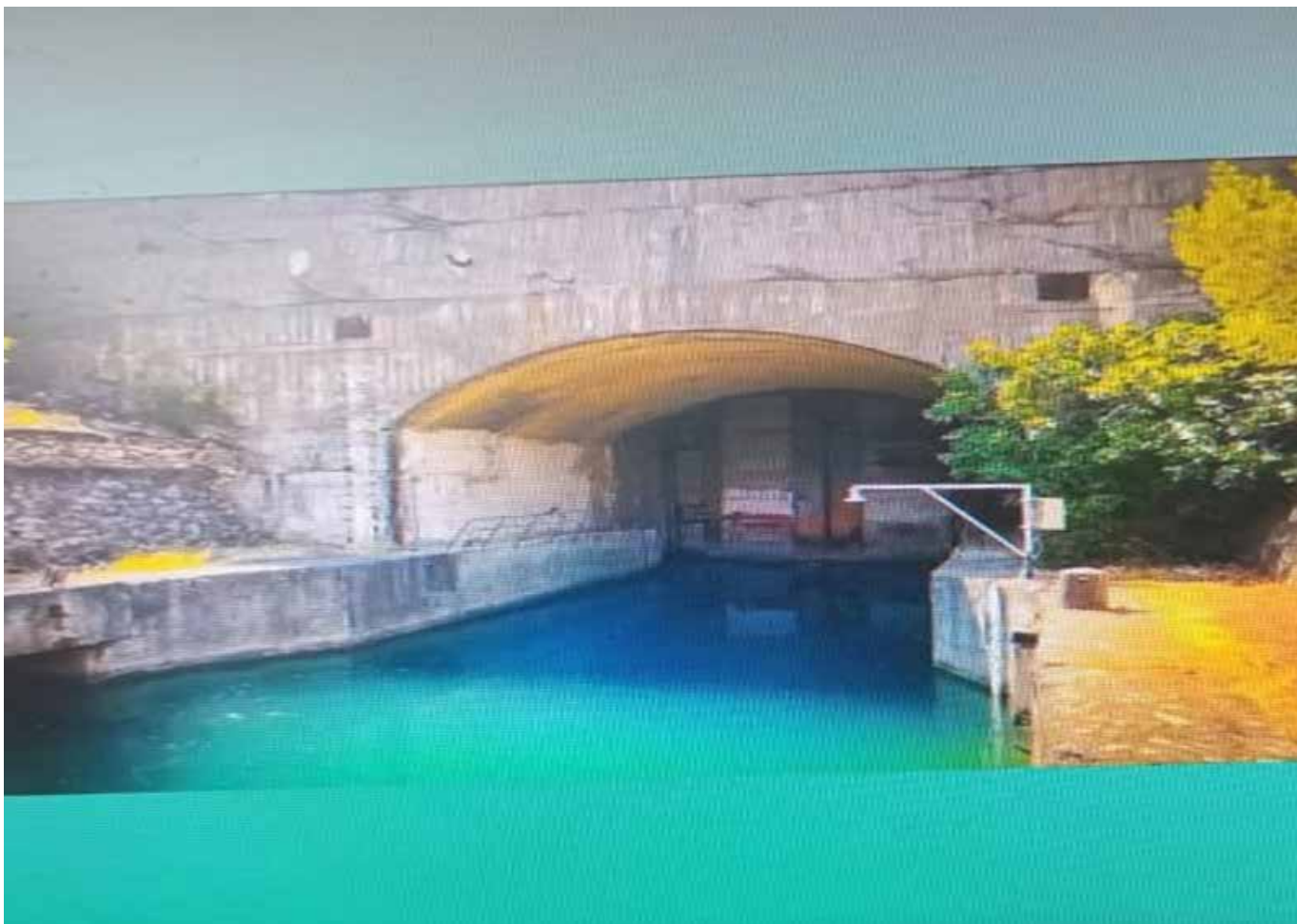
Me t’u kthyer nga shkolla, gradohet ‘nëntoger’ dhe emërohet në Brigadën autonome të xhenios, në fillim si komandant kompanie e pastaj si komandant i parkut të lehtë. Në dhjetor 1950, do të transferohet në Regjimentin III të Xhenios (rezervë e Komandës së Përgjithshme) me qendër në Krastë të Elbasanit si komandant i kompanisë teknike. Puna e Musa Blerit vlerësohet me rezultate të mira e shumë të mira. Kompania e tij është më e mira në regjiment, prandaj ngrihet në detyrën e zëvendëskomandantit të regjimentit për teknikën në një kohë përmirësimesh strukturore në funksion të detyrave dhe të teknikës së re që vinte nga jashtë për specialitete të reja si kalim lumi, rrugore, teknike etj. Ishte koha kur reparteve e xhenios së Ushtrisë kryen pastrimin e vendit nga minat e shumta të kohës së luftës, kryen fortifikimin e brezit kufitar sidomos në jug të vendit dhe qenë angazhuar fort në hapjen e rrugëve automobilistike malore, me ndërtimin e urave etj.

Më 1948 Musa Bileri do të martohej me Shine Karxhaliun, ish-partizane dhe bijë e dëshmorit Hasan Kërzhaliu (Hero i popullit). Do të kishin bashkë dy vajza, Lumturinë e Fatmirën dhe një djalë, Shpëtimin). Ndërkohë Musai do t’i ngjiste shkallët e karrierës dhe të gradës normalisht nga nëntoge, më 1949, në toger, më 1951, në kapiten II më 1955 dhe në kapiten I më 1958.

I vlerësuar dhe i dekoruar, më 1958 deri me 1961, Musai bashkë me shokë të tjerë do të shkonte për studime të larta në Akademinë e famshme, atëherë, të inxhinierisë ushtarake “Kujbishev” në Moskë. Tre vjet atje i mbaroi me rezultate shumë të mira. Pas prishjes së marrëdhënieve me BS, ai e vazhdoi vitin e fundit në Tiranë në Fakultetin e Inxhinierisë së Ndërtimit në Universitetin Shtetëror. Është interesante të thuhet se Musai mbrojti temën e diplomës pikërisht me fortifikimin në bregdet, të cilit do t’i kushtonte aq shumë nga jeta e tij.

Në gusht 1961, emërohet pedagog në Shkollën e Bashkuar të Oficerëve në Tiranë për ciklin e Xhenios. Tre vjet më vonë do të jetë shef i shërbimit xhenier në Brigadën e mekanizuar. Këtu Musa Bileri e mbyll ciklin e parë të karrierës së tij në njësitë xheniere. Karakteristikat e punës së tij flasin për një kuadër të formuar, me aftësi të larta teorike e praktike. Më 1962 ishte graduar ‘major’, po edhe ishte dekoruar.

Më 1967 e pas fillon një stad i ri në punën e tij në Ministrinë e Mbrojtjes, në fillim si inspektor për xhenion, pastaj për

stërvitjen e trupave xheniere në shkallë ushtrie. Pas pesë vjetësh, në mars 1972, Musai po në Drejtorinë e Xhenios të Ministrisë së Mbrojtjes, por do të ngarkohej më një detyrë të re dhe me shumë përgjegjësi, si instruktor i Parë në grupin e objekteve të Flotës ushtarake Detare, me vendqëndrim në Durrës. Tre muaj më vonë major Bileri do të emërohej shef i grupit të objekteve të Flotës Luftarake Detare në Detashmentin e projektimit, ku punoi për 3 vjet të tjera.

Më 1975 do të krijohesh Instituti i Studimeve e Projektimeve të Veprave Mbrojtëse në Tiranë. I specializuar dhe i vlerësuar në fushën e projektimeve të veprave mbrojtëse bregdetare, Musa Bileri do të ngarkohej si instruktor i parë në këtë Institut. Për disa vite Musai do të punonte edhe me specialistët kinezë ushtarakë në projektimin e disa veprave të rëndësishme ushtarake si në Gjadër, në Pashaliman, në Porto-Palermo, në Durrës, në Linzë, në Skrapar, në Berat etj. Kur filluan punimet ne Porto-Palermo, babai dy vjet nuk erdhi fare në shtëpi, më thotë Lumturia, e bija.

Me këtë Institut u ngritën në shkallën më të lartë studimet dhe projektimet për fortifikimin e objekteve të këmbësorisë dhe të gjithë armëve të Ushtrisë. Është koha kur u kryen në masë punime për tunelizimin e mbrojtjes, ndërtimin e objekteve të fortifikuara për armët e këmbësorisë dhe llojet e armëve të Ushtrisë, për ndërtimin e Objekteve të drejtimit (VK. VV), ato për vendosjen e rezervave të shtetit, të industrisë ushtarake, të institucioneve shtetërore si dhe ndërtimit të strehimeve për mbrojtjen e popullsisë. Në fund të kësaj periudhe, Shqipëria kishte një sistem fortifikimi kompleks, të zhvilluar.

Në institucionet e studimit e të projektimit, ku punonte e drejtonte edhe Musa Bileri, u projektuan objekte të mëdha nëntokësore (me seksione mbi 150 m katror) u siguruan dhe provuan metoda të reja për hapjen dhe betonimin e tuneleve në kushtet e shembjeve dhe të lagështirës, të tilla si hapja dhe thellimi i pjesës së nënujshme të tunelit të Porto-Palermos deri 7 m thellësi nën nivelin e ujit. Po kështu edhe në objektin e Shëngjinit. Të dy këtë objekte ishin ndërtuar në formë “U” me hyrje dhe me dalje. Në Porto-Palermo gjatësia e tunelit shkonte në 650 m. Brenda në tunele mbaheshin të armatosura nëndetëse dhe katera silurues të gatshëm kundër çdo objekti armik dhe të mbrojtura në thellësi të bregdetit. Ata që i kanë parë dhe i shohin nuk mund të mos habiten. Cilësia e betonimit është e nivelit të lartë, edhe sot aty nuk pikon as nga lart e as anash.

Se ç’ vepra të mëdha ishin këto, lexuesit e studiuesit mund të shohin diçka në emisionet e sotme televizive, ku është

paraqitur gjendja e tanishme (e shkatërruar) e tyre. Atëherë ato ishin të armatosura dhe me një infrastrukturë të plotë: me tuba karburanti, uji, drite elektrike, me zyra pune, depo municioni dhe gjithçka duhej për efektivin, edhe spital. Në tetor 1991, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë turke, gjeneral Doan Gyresh, i shoqëruar nga komandanti i Flotës dhe komandanti i Aviacionit, pasi u njoh nga afër me objektin e Shëngjinit, e vlerësoi lart dhe shtoi se nuk kishte një të tillë në vendet e NATO-s. Me këtë objekt ky gji (i Shëngjinit) është i papushtueshëm, do të shprehej. Kur 4 muaj më vonë në Turqi ishte një grup i Shtabit tonë të Përgjithshëm, gjeneralë e kolonellë të Shtabit turk na pyesnin se “ç’ keni bërë ju me këto fortifikime se Shefi ynë na thotë të marrim shembull nga Ju”.

Në këtë detyrë gjithnjë për objektet fortifikuese bregdetare Musa Bileri do të qëndronte deri më 1976. Nuk kishte bërë as vetëm një vit në Institutin e studimeve e projektimeve të veprave të mbrojtjes në Tiranë, kur më 1976 do ta qarkullonin në Korpusin e Burrelit në detyrën e shefit të Xhenios. Ishte 47 vjeç, moshë në të cilën normalisht oficerët kthehen ose vijnë në Ministri. Ishin kohë të turbullta, mbushur me plot të papritura pas vitit 1975, kur u likuidua gjithë udhëheqja e Ministrisë dhe e Shtabit të Përgjithshëm për gjoja veprimtari armiqësore. Organizata e partisë në karakteristikën e tij i shkruante “Detyrën e kryetarit të grupit të Flotës e ka kryer mirë dhe me ndërgjegje të lartë. Ka dhënë një kontribut të madh në projektimin e objekteve hidroteknike të Flotës dhe është nga të parët që ka hedhur bazat e projektimit në këtë sektor”. Por në një letër dërguar ish-Ministrit të Mbrojtjes në dhjetor 1982, Musai shkruan për qëndrime të pamotivuara me pasoja negative për të lidhur me kohën dhe punën në objektet e bregdetit në vitet 1969-1976, për të cilat koha dhe zhvillimet e reja i kishin dhënë të drejtë. Kjo do të thotë se pavarësisht karakteristikës shumë të mirë që i kish bërë organizata e Partisë më 1976, ai thellë e ndjente se pas këtij “qarkullimi” qëndronte edhe dora e një shefi të lartë, të pompuar me tituj, grada e poste. Musa Bileri i thoshte gjërat hapur e troç. Po këtë qëndrim dikush e konsideronte si “kokëfortësi”, sepse Musai u kundërviehej padrejtësive. “Ky qarkullim i pamotivuar u prit me habi në opinionin e ushtarakëve atë kohë”, më thotë veterani i ushtrisë dhe miku i tij Vesel Kastrati, atëherë shef i sektorit ushtarak në Komitetin Ekzekutiv të rrethit të Kukësit.

Posti i shefit të Xhenios së Korpusit ishte një detyrë e rëndë, jo vetëm pse do ta merrte familjen nga Tirana në Burrel, siç e mori, por sepse fortifikimi ishte një nga detyrat më të vështira, rreth të cilës ushtrohej një mbikëqyrje e rreptë që për

kurrëgjë hiç kthehej në akuza politike. Rasti e solli që Mehmet Shehu, kur ishte edhe ministër i mbrojtjes, kur po kalonte në Fushë Studen-Steblevë kishte dyshuar se disa qendra zjarri nuk ishin vendosur mirë taktikisht. Të nesërmen erdhi një ekip kontrolli nga lart dhe pasi panë me kujdes terrenin, bënë edhe inventarizimin e fortifikimit, dëgjuan edhe shpjegimet e Musait dhe ikën pa raportime negative, shkruan kolonel Xhelal Martini, ish-shef i zbulimit të Korpusit të Burrelit.

Korpusi i Burrelit shtrihej në një hapësirë të madhe, nga jugu i rrethit të Kukësit, nga mali i Korabit, Peshkopi, Bulqizë, Librazhd deri në Pogradec, pra gjithë vija lindore e frontit. Po Musa Bileri do ta bënte natën ditë, dhe do t’i binte kryq e tërthor gjithë hapësirës së Korpusit nga Korabi e Kalaja e Dodës, Golloborda, mali i Shebenikut, Qafë-Thanë e do të ishte kudo ku kërkohej prania e tij, aq sa komandanti i korpusit kish thënë njëherë, si me shaka, se ai me makinë e Musai në këmbë e nuk e kapte dot. Për të patur një ide mbi punën që bëhej për fortifikimin po citoj këtu nga “Historia e Armës së Xhenios në Shqipëri” të Ramiz Feçorit, Miti Golloshit e Zabit Cukut, Tiranë 2015, se “Një divizion këmbësorie kishte afërsisht deri në 5 brigada këmbësorie, 1-2 brigada artilerie, 1 br. Tankesh, 1 br, sulmuese 1 regj. AKA etj. Shuma e përgjithshme e qendrave të Zjarrit do të ishte nga 8000-10 mijë copë.” f.327.

“Kjo, - siç shkruante vetë Musai, - ishte një detyrë e rëndësishme por shumë e vështirë”. Po ai ia doli me sukses, sepse ndërtonte marrëdhënie korrekte si me komandën e Korpusit edhe me vartësit, edhe me punëtorët e thjeshtë. Shpesh herë disa kuadro të shtabit të Korpusit, po edhe të njërive të tjera shpreheshin se ky Musai, urtë e butë, pa ngritur zërin, siç bën x e y, ia arrin qëllimit të marrë atë që kërkon nga komanda e Korpusit. Ose “rrallë kemi parë malësorë të qetë e të shtruar si Musai”. Ai ishte punëtor i madh dhe njohës i përkryer i profesionit të tij. Musa Bileri nuk vepronte qorrazi, as nuk mbështetej vetëm tek autoriteti i detyrës, ai zhvillonte takime e biseda pune me kuadrot e me punëtorët edhe me ato të montimit, ku shpjegonte saktë me argumente të kuptueshme se pse ishte kaq i domosdoshëm fortifikimi dhe ç’ vlerë të madhe kishte ai. Korpusi dhe divizioni i Burrelit i realizoi rregullisht detyrat e fortifikimit, madje një vit zuri vendin e parë në shkallë vendi.

Më 1982, Musa Bileri transferohet ne Divizionin V në Tiranë, si shef i Xhenios së tij dhe këtu del në pension.

Musa Bileri nuk ishte vetëm një projektues e një xhener, ai u dallua në punën e tij si pedagog në Shkollën e Bashkuar të Oficerëve. Madje edhe më 1975, kur Ministria organizoi një kurs 1-vjeçar me studentët ushtarakë që kishin mbaruar Fakultetin e Inxhinierisë së Ndërtimit, të Universitetit Shtetëror të Tiranës, Musai do të ishte njëri nga katër pedagogët që do t’u jepte leksione e seminare, që ata, kuadro të një brezi të ri të Xhenios në Ushtrinë tonë të viteve 1975-1990, të kishin një njohje të plotë e të saktë rreth artit ushtarak të Ushtrisë sonë në lidhje më detyrat e tyre si inxhinierë ushtarakë.

Musa Bileri është njëri nga kuadrot e Xhenios të Ministrisë së Mbrojtjes që ka kontribuar veçanërisht për pasurimin e literaturës për armën tonë të Xhenjos, me leksionet, me artikujt e studimet e tij, me rregulloret dhe monografitë.

Më 1962, Musa Bileri do të gradohej ‘major’. Më 1966, gradat u hoqën. Po të ishin ata, për 20 vjet oficeri i shquar i xhenios me siguri do të kishte fituar edhe gradën ‘nënkolonel’ e ‘kolonel’, që iu njohën më 1992 pas rivendosjes së gradave. Ndoshta ai mund të ishte bërë edhe gjeneral, por kjo ka qenë dhe vazhdon të jetë një gradë që jepet.

Po edhe në pension Musai vijoi punën e tij si Veteran i luftës ANÇ dhe do të ishte shumë aktiv në Organizatën e Veteranëve të Luftës. Miku im Adnan Qatipi më fliste me respekt për Musain, si një nga veprimtarët e shquar të Organizatës së Veteranëve të LANÇ-it.

Edhe në media, ku shkruante herë pas here mbronte punën e madhe në fortifikimin e vendit në tërësi, pa ndonjë teprim që ishte bërë. Pas një periudhe denigrimi, koha e sotme po e rivlerëson fortifikimin që u bë para vitit 1990 dhe bashkë me të ajo do të vlerësojë edhe projektuesit e zbatuesit e saj, një nga më të mirët e të cilëve ishte Musa Bileri.

Nga Lindja e Shën Terezës te ikja e Migjenit – Dy shpirtra të mëdhenj në një datë

Data 26 gusht ka një ngarkesë të veçantë për ne shqiptarët. Pikërisht më 26 gusht 1910, lindi në Shkup Gonxhe Bojaxhiu, që bota do ta njhte si Nënë Tereza, shenjtorja e dashurisë dhe e bamirësisë. Po në të njëjtën datë, më 26 gusht 1938, në moshë vetëm 27-vjeçare, u shua jeta e Migjenit, poetit të revoltës sociale dhe zërit të fuqishëm për të varfrit e harruar.

Njëra nga lindja, tjetri nga vdekja, dy figura që historia i lidhi pazgjidhshmërisht me këtë datë, sikur të donte të na kujtonte se aty ku ka dhimbje, lind edhe shpresa, aty ku mungon ngushëllimi, lind një dritë e re.

Nënë Tereza, Shenjtorja shqiptare e botës

Me jetën dhe misionin e saj, Nënë Tereza e Kalkutës i dha botës një shembull të jashtëzakonshëm përkushtimi. Ajo nuk shkroi libra, por historia e saj u shkrua në zemrat e miliona njerëzve.

Në çdo cep të globit, nëpër varfëri, mjerim e braktisje, ajo shfaqej si nënë për të harruarit. “Një jetë e pa jetuar për të tjerët, nuk është jetë”, thoshte ajo.

Fjalët e saj të urta janë një testament shpirtëror për njerëzimin:

“Fëmijët janë si zogjtë: ju doni t’i mësoni të fluturojnë, por ata nuk do të fluturojnë me flatrat tuaja”.

“Çfarë mund të bësh për të siguruar paqen botërore? Shko në shtëpi e dua familjen tënde”.

“Unë mund të bëj gjëra që ju nuk mundeni; ju mund të bëni gjëra që unë nuk mundem. Së bashku mund të bëjmë gjëra të mëdha”.

Ajo erdhi në këtë botë si një bekim për njerëzimin dhe mbeti përjetësisht shenjtorja shqiptare që i mësoi botës fuqinë e dashurisë dhe të përlusësive.

Migjeni, poeti i revoltës dhe i dhimbjes sociale

Në anën tjetër, më 1938, në të njëjtën datë të 26 gushtit, ndaloi frymëmarrja e një gjeniu të brishtë, por që i la letërsisë shqiptare një trashëgimi të pavdekshme.

Migjeni, me vargun e tij therës, u bë klithma e të mjerëve, dëshmia poetike e një Shqipërie të përgjakur nga varfëria, uria dhe padrejtësitë.

Në çdo strofë të tij ndihet revolta dhe njëkohësisht shpresa për lindjen e një njeriu të ri, që do të sillte një kohë të re. Në poezinë e famshme “Të lindet njeriu”, ai i jepte zë ëndrrës për një shoqëri të drejtë e humane, larg tiranive e mashtrimeve të kohës.

Migjeni mbeti poet i madh i modernitetit shqiptar, një

vizionar që nuk pranoi të bëhej zë i asnjë ideologjie, por i njeriut të thjeshtë. Edhe pse vdekja e ndali herët, vargjet e tij mbeten të përjetshme.

Një datë, dy amanete

26 gushti bashkon lindjen e shenjtores dhe ndarjen nga jeta të poetit, duke na kujtuar se kombit tonë i janë dhënë

dy figura të mëdha të shpirtit dhe mendimit: Nënë Tereza, që i dha botës dashurinë dhe shpresën; Migjeni, që i dha botës klithmën poetike të një shoqërie të plagosur.

Të dy, secili në mënyrën e vet, na bëjnë krenarë si shqiptarë. Sepse nga kjo tokë e vogël dolën dy gjigandë që prekin ende zemrat e njerëzimit.

Beteja e parë e Skënderbeut – Dibra e Poshtme, 1444

Pas shpalljes së revoltës, më 28 nëntor 1443, dhe marrjes së Krujës, Gjergj Kastrioti - Skënderbeu do të përballej për herë të parë me fuqinë më të madhe të kohës – Perandorinë Osmane. Ishte dimri i vitit 1444, kur në fushat e Dibrës së Poshtme, ushtria shqiptare e përbërë nga rreth 8 mijë kalorës dhe 7 mijë këmbësorë, u përplas me trupat e Ali Pashës.

Strategjia e Skënderbeut

Sipas Marin Barletit, Skënderbeu tregoi mjeshtëri të lartë ushtarake, duke përgatitur një pritë të organizuar në mënyrë perfekte. Ai vendosi forcat në tri krahë: Tanushin në të majtë, Moisiun e Dibrës në të djathtë, ndërsa vetë qëndroi në qendër me trupat më të forta. Pjesë e planit ishte edhe përdorimi i rezervës së udhëhequr nga Vrana Konti, e cila vendosi fatin e betejës.

Në agim, pas një nate të tensionuar ku turqit talleshin me heshtjen e shqiptarëve, Skënderbeu dha urdhrin për sulm. Lufta nisi me kalorësinë dhe shigjetarët, ndërsa nga prapa shpërthyen forcat në pritë, duke rrethuar trupat osmane.

Fitorja e madhe

Beteja u zhvillua me ashpërsi deri në mesditë. Shqiptarët treguan disiplinë, trimëri dhe besnikëri të hekurt ndaj komandantit të tyre. Pjesa më e madhe e ushtrisë osmane u thye, duke lënë pas mbi 22 mijë të vrarë dhe 2 mijë robër.

U zunë gjithashtu 24 flamuj ushtarakë. Humbjet shqiptare ishin të pakta – vetëm rreth 120 të rënë.

Ali Pasha mezi arriti të shpëtonte, ndërsa kampi turk u zu nga ushtria shqiptare.

Jehona e fitores

Kjo ishte beteja e parë e madhe që hapi epopenë 25-vjeçare të Skënderbeut. Fitorja tregoi se shqiptarët, të bashkuar nën një udhëheqje të vetme, ishin të aftë të përballonin dhe të mposhtnin fuqinë më të madhe të kohës.

Barleti e përshkruan kështu: “Atë ditë, luanët komanduan luanë.”

Pas triumfit, ushtria shqiptare u kthye në Krujë, ku populli i pritë me madhështi dhe krenari. Flamujt e fituar iu dërguan

princërve të tjerë shqiptarë dhe u vendosën nëpër kisha si shenjë e lavdisë.

Rëndësia historike

Beteja e Dibrës së Poshtme nuk ishte thjesht një përballje ushtarake, por një dëshmi se bashkimi kombëtar dhe strategjia e zgjuar mund të sillnin fitore edhe kundër një superfuqie si Perandoria Osmane. Ky sukses i dha Skënderbeut jo vetëm besimin e popullit të vet, por edhe respektin e gjithë Evropës.

Të jesh grua si...

Të jesh grua ka qenë gjithmonë më shumë sesa një rol shoqëror, ka qenë sfidë, qëndresë, sakrificë e dashuri për jetën dhe lirinë. Historia jonë është e mbushur me figura grash që nuk u pajtuan me padrejtësinë dhe nuk e ulën kokën para robërisë. Ato e dëshmuar se guximi nuk ka gjini, por kur guximi merr emrin e një gruaje, ai bëhet simbol i një qëndrese të dyfishtë, si njeri dhe si femër në një shoqëri shpeshherë të padrejtë.

Sot, gruaja shqiptare e ditëve tona përballet me sfida të tjera, barazinë në punë, respektin në familje, përfaqësimin në vendimmarrje por fryma e atyre heroinave mbetet udhërrëfyes.

Të kujtosh Qybra Sokolin, Floresha Myteveliu e shumë të tjera, do të thotë të kujtosh se të jesh grua nuk është thjesht të ekzistosh, por të përballesh me kohën tënde me dinjitet, forcë dhe guxim.

Floresha Myteveliu është një nga figurat më të ndritura të rezistencës antifashiste shqiptare gjatë Luftës Nacionalçlirimtare. E lindur në vitin 1926, në qytetin e Korçës, në një familje atdhetare me tradita të shquara patriotike, Floresha u formua që në fëmijëri me frymëzimin e rilindësve dhe trashëgiminë kulturore të gjyshes së saj, Gjylistanit, halla e vëllezërve Frashëri.

E njohur për zgjuarsinë dhe dashurinë për dijen, ajo studioi në shkollën qytetëse dhe më pas në Liceun Francez të Korçës. Por me shpërthimin e pushtimit fashist, Floresha, si shumë të rinj të ndërgjegjshëm të kohës, braktisi mësimet dhe iu bashkua radhëve të lëvizjes çlirimtare, ku spikati menjëherë për guximin, formimin politik dhe përkushtimin e saj. Ajo u bë komisarë, komandante grupi, dhe më pas një figurë udhëheqëse në formacionet partizane, duke mbajtur gjithmonë një qëndrim të pathyeshëm përballë armikut.

Në moshë të re, ajo sfidoi hapur autoritetet fashiste në shkollë, duke refuzuar mësimin e gjuhës italiane dhe dogmat fashiste. Angazhimi i saj i palëkundur në luftën ilegale solli përndjekje, arrestime dhe internime. Edhe në kampin famëkeq të Porto Romanos, ajo organizonte rezistencë kulturore me këngë e nderje zjarresh, duke mbajtur gjallë moralin e të rinjve shqiptarë të internuar.

Kur guximi kishte emër: Floresha Myteveliu, Heroinë e Popullit

Pas kapitullimit të Italisë dhe pushtimit gjerman, Lola – siç e thërrisnin – vazhdoi veprimtarinë në terren, duke u bashkuar me Batalionin e Rinisë dhe më pas me Brigadën I Sulmuese. Më 1 gusht 1944, në moshën vetëm 19 vjeçare, ajo ra heroikisht në luftimet për çlirimin e Dibrës së Madhe. Aty, në ballë të skuadrës së saj, u plagos rëndë dhe ra në duart e nazistëve. Pas torturave dhe refuzimit për të bashkëpunuar, ajo u pushkatua në burgun e Strugës, duke dhënë jetën pa bërë asnjë kompromis.

Fjalët e saj të fundit ishin: “Më vjen keq që nuk vdiqa në fushën e betejës...”, duke treguar shpirtin e një luftëtareje të vërtetë që e lidhi fatin e saj me lirinë e popullit.

Floresha Myteveliu u nderua pas vdekjes me titullin më të lartë të shtetit shqiptar: “Heroinë e Popullit”, si dhe me Medaljen e Trimërisë, Medaljen e Çlirimit dhe Medaljen e Kujtimit.

Emri i saj është i përjetësuar në art, letërsi, rrugë të Korçës dhe në kujtesën historike të popullit shqiptar. Ajo mbetet një nga simbolet më të ndritura të gruas shqiptare luftëtare, që dha gjithçka për lirinë e atdheut. Emrin e saj e mbart sot edhe mbesa, duke vazhduar kështu krenarisht rrugën e kujtimit të një figure që nuk u përkul kurrë.

Floresha Myteveliu nuk është thjesht një emër në histori, ajo është frymëzim për brezat që duan një Shqipëri më të drejtë, më të lirë dhe më të denjë.

Qybra Sokoli, Heroina që nuk pranoi të mësonte gjuhën e robërisë

Qybra Kasem Sokoli, një ndër figurat më të ndritura të luftës antifashiste, lindi në qytetin e Korçës në vitin 1926. Ajo ishte ende studente kur vendosi t'i bashkohej lëvizjes antifashiste, duke lënë pas bankat e shkollës për të luftuar për lirinë e vendit. Me guximin, përkushtimin dhe inteligjencën që e karakterizonte, Qybra u bë shpejt një nga figurat më të spikatura të rinisë antifashiste korçare.

Aktiviteti i saj nisi herët, së bashku me babain, duke shpërndarë trakte e materiale kundër pushtuesit. Pas vrasjes së të atit nga spiunët fashistë, Qybra nuk u thye. Ajo vazhdoi rrugën e nisur me më shumë vendosmëri, duke sfiduar hapur regjimin në shkollë. E dënuar dhe e përndjekur për veprimtarinë e saj, u detyrua të largohej nga Korça dhe të vepronte në fshatra si Polenë dhe Pojan, ku organizoi rininë dhe forcoi rezistencën.

Për shkak të aktivitetit të saj të dendur në terren, iu bashkua Brigadës së XX Sulmuese, ku mori detyrën si sekretare e rinisë. Shokët e thërrisnin “komisare”. Qybra u dallua për

guximin e saj në vijën e parë të frontit, duke mos pranuar kurrë të qëndrojë prapa. Ajo ishte simbol i vendosmërisë, i rezistencës dhe i sakrificës.

Në vitin 1944, vetëm 18 vjeç, Qybra Sokoli dha jetën për çlirimin e Shqipërisë. Vdekja e saj nuk ishte thjesht një humbje fizike, por një akt sublim përkushtimi ndaj idealeve të lirisë.

E pushkatuar nga armiku, ajo mbeti stoike dhe krenare deri në fund.

Pas çlirimit, ajo u nderua me titullin e lartë “Heroinë e Popullit”, duke hyrë përgjithmonë në historinë kombëtare si një nga simbolet e rinisë shqiptare që nuk u përkul përballë terrorit fashist.

Emri i saj nuk është thjesht një kujtim i së kaluarës, por një udhërrëfyes për brezat që vijnë, për të mos harruar kurrë se liria ka një çmim, dhe se ky çmim është paguar nga bijat dhe bijtë më të mirë të këtij vendi.

Qybra Sokoli është dhe do të mbetet ikona e vajzës shqiptare që zgjodhi lirinë mbi jetën.

ZIGUR LELO NË MEMORIEN E KOMBIT SHQIPTAR

Prof. Asoc. Dr. Bernard Zotaj

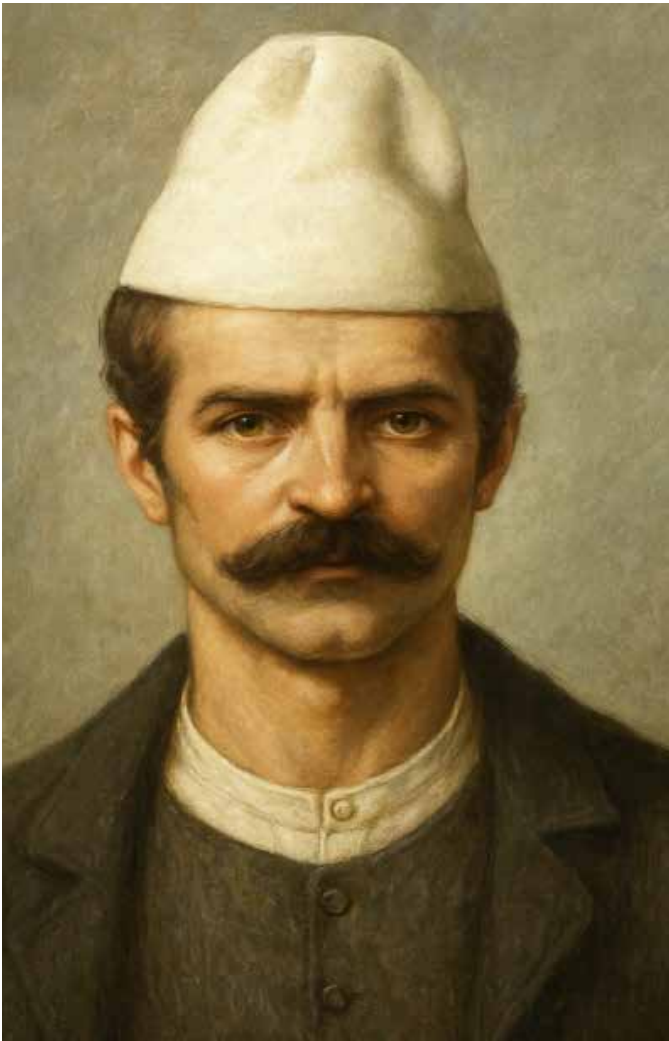
Në rrugën e komitit Në kuadrin e 105-vjetorit të Luftës Kombëtare të Vlorës

Zigur Lelo lindi, më 5 shkurt 1866, në fshatin Bashaj të Smokthinës në një familje atdhetare. Familja Lelo kishte bërë emër në luftën kundër pushtuesve osmanë. Në vitet '30 të shek. XIX, në kohën e kapedanit të madh smokthinjot Cane Miftari, trimat Caco dhe Kapo Lelo, u shquan në lëvizjet antiosmane. Bëmat e luftëtarëve të Smokthinës si Jazo Lelaj, Lulo e Mukë Bajrami, Tartar Memushi, Haxhi Hoxha, Dule Zoto etj., frymëzuan dhe djaloshin e ri Zigur Lelo, i cili që në rininë e hershme shquhej për forcë, guxim dhe trimëri. Duke u kujdesur për bagëtitë e familjes, shpejt mësoi të përdorte dhe armën, të cilën babai Lelo ia jepte shpesh, duke bërë stërvitje e qitje me të. Më tej, babai i kishte dhuruar dhe një kamë, me të cilën e kishte porositur që të gjuante ujqërit me dy këmbë. Në këtë mjedis familjar atdhetar mësoi edhe për luftërat e zhvilluara në krahinë dhe në kaza të Vlorës, për trimëritë e burrave të Labërisë, të kënduara në këngë që shpesh Ziguri i këndonte. Erdhi koha dhe në vitin 1900, Zigur i ri mori pjesë në përpjekjen e parë që u organizua tek Ura e Brate nga fshatarët e Smokthinës, kundër taksidarëve osmanë. Nga kjo pritë babai Lelo qëndron në malet e Çipinit dhe të Tartarit, pasi kërkohet nga ushtarët osmanë. Më tej Lelo në një përpjekje në Virua të Gjirokastrës, me taksidarët ishte vrarë. Rrugën e të atit e ndoqi Ziguri. Në krahinën e Smokthinës, shpesh me shokët iu bënte prita taksidarëve, që vinin në fshatrat e Lumit të Vlorës. Në moshën 25 vjeç Ziguri strehohej në male dhe në miq e të njohur si në Sevaster, në Shkozë, në Mallakastër, si dhe në Bolenë, Vranisht, Tërbaç dhe deri në fshatrat e Bregdetit. Kështu Ziguri kishte nisur rrugën e komitit.

Ziguri nga autoritetet vendore dhe të kazasë ishte vënë në shënjestër. Për çdo ngjarje e fenomen që ndodhte në Lumin e Vlorës, ai do të ishte i pari që kërkohet. Kështu ndodhi me zjarrin në “Pyllin e Hoxhës”, ku njerëzit e qeverisë kërkonin Zigurin. Pas shumë përpjekjesh e kapën dhe e burgosën në kalanë e Beratit. Aty Ziguri zuri miqësi me një trim nga Velabishti, që i kishin vrarë vëllanë se kishte sharë beun. Ziguri nga burgu mori hak dhe u bë vëlla me trimin nga Velabishti. Ziguri tregoi trimëri edhe kur fali gjakësin që i erdhi në shtëpi dhe i tha “o falmë, o vremë”. Ziguri i tha “ik në punën tënde, kemi halle të tjera përpara”. Dhe më tej, të bijën e hasmit e kërkoi nuse për vëllanë. Zigur Lelo u këshillua me Iljaz Sulejmanin, kryeplak, njeri i zakonit dhe i njohur në Bashaj e në Smokthinë. Sulejmani i tha “të kesh uratë Zigur, kemi hasmin e mëmëdheut përpara, ndaj lidhe krushqinë”. Ziguri armiqësinë e ktheu në miqësi.

Pjesëtarë çete në lëvizjen patriotike dhe komandant

Në vitin 1908, u zhvillua një lëvizje e gjerë patriotike në Smokthinë. Qarkullonte një çetë luftëtarësh që komandohej nga Zaçe Xhelo. Më tej u organizua dhe çeta patriotike në Vranisht dhe në Tërbaç. Në vjeshtën e vitit 1908, Zigur Lelo mori pjesë në kuvendin që u organizua tek Rrapet e Mesaplikut dhe u takua me atdhetarin Ismail Qemali. Ai iu bëri thirrje që të qëndronin në gatishmëri për të luftuar dhe fituar pavarësinë. Çetat patriotike të Lumit të Vlorës shkuan në Janinë dhe në Çamëri, ku luftonte patrioti Musa Demi kundër shovinistëve grekë. Këto çeta patriotike luftuan në Drashovicë, në Mallakastër, ku jehona e luftimeve gjeti pasqyrim dhe në gazetën “Liria e Shqipërisë”, që botohej në Sofje të Bullgarisë. Midis të tjerash shkruhej se “habitet njeriu kur shihte shqiptarë të luftonin me aq trimëri si Zaçe Xhelo, Zigur Lelo, Kajtaz Llanaj, Velo Deromemaj, Osman Spahaj, Karafil Jahaj etj.”. Zigur Lelo mori pjesë, në korrik 1911, edhe në kuvendin e Drashovicës, ku u bë thirrje për mbështetjen dhe përkrahjen e Memorandumit të Gërçes, për shpërbërjen e Shqipërisë nga perandoria osmane. Gjatë

kësaj kohe ai u njoh dhe zuri miqësi dhe me patriotë të shquar si me Shuko Dalipin nga Kurveleshi, Odise Kasnecin nga Himara, Sali Muratin nga Vranishti, Muharrem Rushitin nga Çamëria, Selman Hysenin nga Tërbaçi dhe Sheme Sadikun nga Dukati.

Më 28 Nëntor 1912, mori pjesë në ngritjen e Flamurit në Vlorë dhe shërbeu në ushtrinë e krijuar nga Ismail Qemali. Në dhjetor të vitit 1912, mori pjesë në luftën për mbrojtjen e qytetit të Janinës së bashku edhe me atdhetarët Kanan Maze, Tol Arapi dhe Qazim Kokoshi, që komandonin luftëtarët e Labërisë, të organizuar në çeta. Luftëtarët e Smokthinës u organizuan në çeta sipas fshatrave. Komandant i taborit të Smokthinës u caktua Iljaz Sulejmani, kurse të fshatrave në Bashaj, Zigur Lelo, në Matogjin, Qazim Ademi dhe në Ramicë, Zaçe Xhelo. Në këto luftime u plagos dhe Zigur Lelo dhe plumbi i mbeti në trup. Në prill 1913, luftoi kundër bandave shoviniste greke, të cilat kishin arritur deri në Kurvelesh dhe po përgatiteshin të sulmonin fshatrat Kuç, Kallarat e Bolenë. Në vjeshtë të vitit 1913, Ziguri takohet me Ismail Qemalin në Mesaplik. Përsëri filloi organizimi i çetave të fshatrave të krahinës për luftë kundër andartëve grekë në malet e Çikës e në Bregdet. Përsëri këtu u plagos në qafë dhe me ndihmën e Halim Xhelos u çua në Himarë, ku u mjekua nga dr. Jani Rexho, mik i Nase Labit. Së bashku me Nase Labin u nisën për të marrë pjesë në luftërat kundër forcave serbe dhe esadiste në Cakran të Fierit, ndërsa në Lushnjë kishin ardhur skuadra serbe me kuaj të bardhë. Edhe këtu pati përleshje të ashpra... Gjatë Luftës së Parë Botërore Zigur Lelo dhe luftëtarët u kujdesën për ruajtjen e qetësisë në popull, si dhe kundërshtoi me forcë vendosjen e postëkomandave dhe të garnizoneve ushtarake italiane në disa fshatra të Lumit të Vlorës.

Në mars të vitit 1919, në Brataj që ishte qendra e komunës u formua organizata patriotike “Shtiza e Qytetërimit”, që më pas u quajt “Mbrojtja shkollore” e më tej “Mbrojtja Kombëtare”, me drejtues Halim Xhelon, ku ishte anëtarë dhe Zigur Lelo. Kështu, më 28 Nëntor 1919, në ditën e Flamurit në Brataj u zhvillua një demonstratë me karabinierët, ku u përleshën me ta. Në këtë përleshje ishte dhe Ziguri me luftëtarët e tij nga Bashi e Mesapliku.

Në të gjitha organizimet, takimet dhe mbledhjet që u bënë në gjashtëmujorin e parë të vitit 1920, Zigur Lelo do të ishte i pranishëm. Veprimtaria e tij luftarake nisi në takimin me kryeministrin Sulejman Delvina, i ardhur në Lepenicë në muajin shkurt 1919, ku theksoi rëndësinë e vendimeve të Kongresit të Lushnjës. Ai u shpreh se lufta kundër Italisë duhet bërë, ndryshe nuk shpëton dot Vlora nga Italia. Luftëtarët e Lumit të Vlorës filluan përgatitjet për në luftë.

Fshatrat e Smokthinës nisën përgatitje për organizimet luftarake, ku në çdo fshat filloi regjistrimi i luftëtarëve për në luftë, sipas traditës, por dhe të nevojave të çdo familjeje. Nga fshati Bashaj dolën 81 luftëtarë, duke zgjedhur komandant Zigur Lelon dhe zëvendëskomandant Zyber Musain, luftëtar dhe trim, më i ri në moshë dhe autoritar. Çeta krijuan dhe fshatrat Matogjin dhe Ramicë.

Takimet që u bënë në vijimësi gjatë muajt maj përfunduan me mbledhjen e Barçallasë, më 29 maj 1920, ku u bënë të gjitha organizimet ushtarake për luftë. Zigur Lelo mori pjesë si komandant çete. Ky kuvend vendosi fillimin e luftës. Luftëtarët dhe të gjithë çetat do të mblidheshin tek Rrapi i Gurrave në Smokthinë. Në postëkomandën e Matogjinit, karabinierët kishin vrarë dy smokthinjotë, kështu që Zigur Lelo së bashku me çetën e tij hapën zjarr mbi postëkomandën, ku italianët ikën në drejtim të lumit të Smokthinës dhe në përpjekje me ta ra smokthinjoti Dule Zigur Canaj. Ky ishte sinjali për fillimin e luftimeve. Ultimatumit i gjeneral Paicentinit iu nis dhe luftëtarëve të çetave sipas organizimit ushtarak të bërë në Beun, ishin në gatishmëri për fillimin e luftimeve.

Prite Zigurin me smokthinjotë!

Thuhet se atë natë që do të niste sulmi, Zigur Lelo, i tregon trimin Thanas Beni nga Vunoj, shpatullën e dashit dhe ka thënë se “Kotën do ta marrim, unë do të vritem” dhe ia mori këngës që e kishte shumë për qejf: Qaj medet, o Vlora jonë,/ italianët po sulmojnë,/ po ti mos u trëmb, moj zonjë... Zigur Lelo sulmoi më smokthinjotë në pozicionin që kishte vendosur Komisioni i Luftës, pranë urës së Kotës. Garnizoni i Kotës ishte tepër i fortifikuar, por luftëtarët e kishin studiuar mirë vendin dhe si pengesa kryesore fillimisht kishin telat me gjemba që ishin në tri radhë dhe një projektor që ishte i vendosur në drejtim të portës kryesore të garnizonit. Telat me gjemba u prenë shpejt, ndërsa projektori vijonte të qëndronte i ndezur. Rexhep Sulejmani, një trim nga Vajza, si shënjuet i mirë e hoqi qafe dhe këtë pengesë. Kur u futën në portë, kishte pengesa të tjera të ngritura nga ushtria italiane. Ziguri, duke parë këto pengesa të ushtrisë italiane që qëllonin me mitraloz pa pushim në drejtim të portës hyrëse, me trupin e tij vigan, ky kreshnik i sa e sa betejave u ngrit t’u tërhiqte vëmendjen ushtarëve dhe qëllloi mbi ta. Mitralozi italian heshti, por trupi i Zigurit u rrëzua. Luftëtarët e çetës së Bashit lëshuan një britmë të fortë sa që gjithë luftime për një moment pushuan. Ishte data 5 qershor 1920, lufta kishte filluar... Kur Kota u çlirua, të gjithë luftëtarët e çetave u betuan para trupit të Zigur Lelos se “Vlorën do ta çlirojmë”. Këtu morën rrugë dhe këngët për Zigur Lelon, të cilat vajtën plot 105 vite që këndohen në popull si *Obobo se ç’qënkej Kota.../Bytym mitraloz e topa,/ Ç’u vra Ziguri te porta!... apo ...u vra Zigur në Portë,/ Ç’u vra Zigur Lelua!...*

Emri Zigur Lelo u gdhend në historinë kombëtare

Në vitet e Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare, Smokthina ngriti çetën partizane me emrin “Zigur Lelo”, të cilën e formuan në ditën që kishte rënë heroj, më 5 qershor, tashmë 1943, plot pas 23 vitesh. Çeta me këtë emër u bë e njohur për luftime me saj, derisa një pjesë e partizanëve të saj u rreshtuan në formacione luftarak si në Br.IS dhe në Br.VS. Nga kjo çetë ranë dhe dëshmorë, midis tyre dhe Arifi, vëllai i Zigur Lelos. Me rastin e 500-vjetorit të Pavarësisë Kombëtare, në nëntor 1962, Zigur Lelo u dekorua me Urdhrin “Për veprimtari patriotike” të Klasit II me motivacionin: “Patriot i shquar. Ka udhëhequr me guxim, trimëri e vetëmohim çetën dhe forcat vullnetare të Smokthinës në Luftën e Vlorës, më 1920 kundër pushtuesve italianë derisa dha edhe jetën e tij për çlirimin e plotë të Atdheut”. Tiranë, më 26.11.1962, dekreti nr. 3608. Ndërsa më 1970, me rastin e 50-vjetorit të Luftës së Vlorës, Zigur Lelo dekorohet me titullin e lartë “Hero i Popullit” me motivacionin: “Për pjesëmarrje aktive në luftën e popullit tonë më 1920, kundër okupatorëve italianë. Është treguar organizator dhe komandant i zoti e trim, duke udhëhequr çetën e Smokthinës, ku ka luftuar me trimëri të rrallë, dhe në Luftën e Kotës është përleshur trup me trup me armiq, ku në fushën e betejës ra dëshmor i parë”. Tiranë, më 31.8.1970, dekret nr. 4738. Zigur Lelo është shpallur “Nderi i Kombit”. Shkolla 9-vjeçare në lagjen “Kushtrimi”, në Vlorë, mban emrin “Zigur Lelo”, si dhe një rrugë në lagjen “Lirim”, Vlorë.

Për Zigur Lelon është shkruar një monografi nga shkrimtari Idajet Jahaj, botim i parë më 1995 dhe botimi i dytë më 2012, janë shkruar dhe kënduar mjaft këngë, shkrime të ndryshme, bërë portrete në vepra arti, si dhe ngritur buste në Mesaplik dhe në Vlorë etj. Zigur Lelo është gdhendur në memorien e kombit shqiptar si simbol i një luftëtari të shquar në shumë luftëra për liri dhe pavarësi kombëtare.

NATO mbledh të dhëna për shpenzimet e mbrojtjes nga Aleatët dhe i publikon ato rregullisht. Ministria e Mbrojtjes e secilit Aleat raporton shpenzimet aktuale dhe të parashikuara të mbrojtjes në të ardhmen sipas një përkufizimi të rënë dakord. Shumat përfaqësojnë pagesa nga një qeveri kombëtare që janë bërë ose do të bëhen gjatë vitit fiskal për të përmbushur nevojat e forcave të saj të armatosura, ato të Aleatëve ose të Aleancës. NATO përdor gjithashtu informacion ekonomik dhe demografik të disponueshëm nga Drejtoria e Përgjithshme për Çështjet Ekonomike dhe Financiare e Komisionit Evropian (DG ECFIN), Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN) dhe Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD).

Duke pasur parasysh ndryshimet midis këtyre burimeve dhe parashikimeve kombëtare të PBB-së, si dhe përkufizimin e shpenzimeve të mbrojtjes të NATO-s dhe përkufizimet kombëtare, shifrat e paraqitura në këtë raport mund të ndryshojnë ndjeshëm nga ato që referohen nga media, publikohen nga autoritetet kombëtare ose jepen në buxhetet kombëtare. Shpenzimet për pajisje përfshijnë shpenzimet për pajisjet kryesore, si dhe për kërkimin dhe zhvillimin e dedikuar për pajisjet kryesore. Shpenzimet e personelit përfshijnë pensionet e paguara për pensionistët.

Një komponent kryesor i shpenzimeve të mbrojtjes janë pagesat për Forcat e Armatosura të financuara nga buxheti i Ministrisë së Mbrojtjes. Forcat e Armatosura përfshijnë forcat tokësore, detare dhe ajrore, si dhe formacione të përbashkëta, të tilla si Administrata dhe Komanda, Forcat e Operacioneve Speciale, Shërbimi Mjekësor, Komanda Logjistike, Komanda Hapësinore, Komanda Kibernetike. Ato mund të përfshijnë gjithashtu pjesë të forcave të tjera, siç janë trupat e Ministrisë së Brendshme, forcat policore kombëtare, rojet bregdetare etj. Në raste të tilla, shpenzimet përfshihen vetëm në përpjesëtim me forcat që janë të trajnuara në taktika ushtarake, janë të pajisura si forcë ushtarake, mund të veprojnë nën autoritet të drejtpërdrejtë ushtarak në operacione të dislokuara dhe, realisht, mund të dislokohen jashtë territorit kombëtar në mbështetje të një force ushtarake. Shpenzimet për forcat e tjera të financuara përmes buxheteve të ministrive të tjera përveç Ministrisë së Mbrojtjes përfshihen gjithashtu në shpenzimet e mbrojtjes.

Pensionet e daljes në pension të bëra drejtpërdrejt nga qeveria për ushtarakët dhe punonjësit civilë në pension të departamenteve ushtarake dhe për personelin aktiv përfshihen në përkufizimin e shpenzimeve të mbrojtjes të NATO-s. Shpenzimet për grumbullimin e rezervave të luftës të pajisjeve ushtarake të përfunduara ose furnizimeve për përdorim direkt nga forcat e armatosura përfshihen. Nëse shpenzimet për operacione, misione, angazhime dhe aktivitete të tjera ndahen sipas buxhetit të mbrojtjes, ato përfshihen në përkufizimin e NATO-s. Shpenzimet për operacionet paqeruajtëse dhe humanitare, të paguara nga Ministria e Mbrojtjes ose ministri të tjera, shkatërrimi i armëve, pajisjeve dhe municioneve, dhe kostot e lidhura me inspektimin dhe kontrollin e shkatërrimit të pajisjeve përfshihen në shpenzimet e mbrojtjes.

Shpenzimet për komponentin ushtarak të aktiviteteve të përziera civilo-ushtarake përfshihen, por vetëm kur komponenti ushtarak mund të llogaritet ose vlerësohet në mënyrë specifike. Për shembull, këto përfshijnë fushat ajrore, shërbimet meteorologjike, ndihmat për navigim, shërbimet e prokurimit të përbashkët, kërkimin dhe zhvillimin.

Kostot e kërkimit dhe zhvillimit (R&D) përfshihen në shpenzimet e mbrojtjes. Kostot e R&D përfshijnë gjithashtu shpenzimet për ato projekte që nuk çojnë me sukses në prodhimin e pajisjeve.

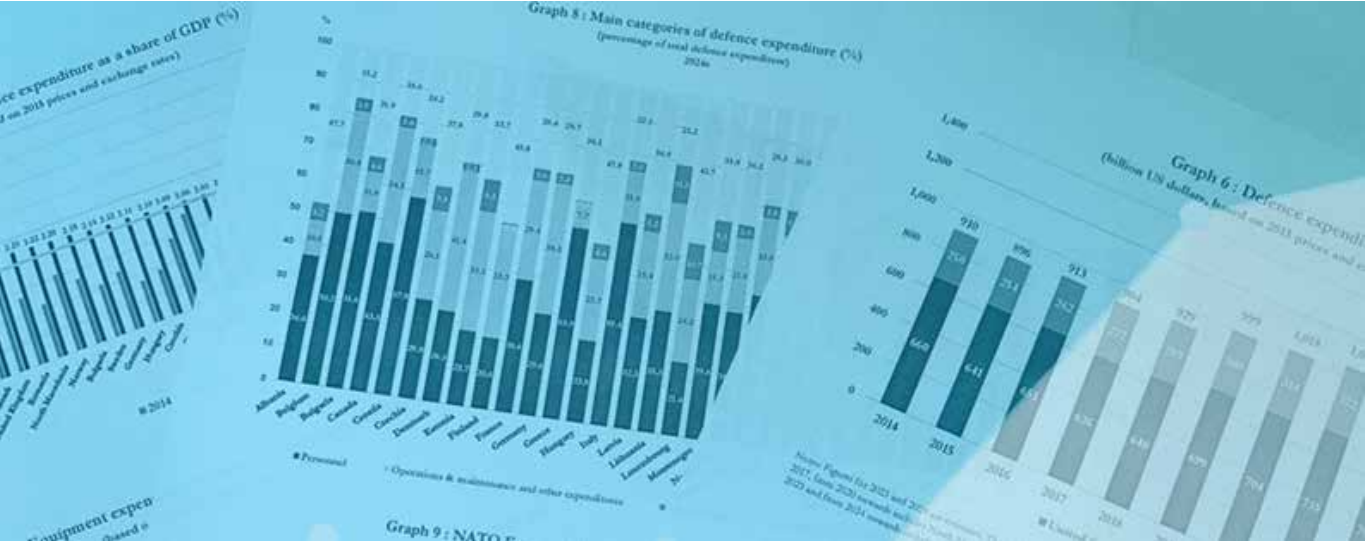
Ndihma ushtarake dhe financiare nga një Aleat ndaj një tjetri, konkretisht për të mbështetur përpjekjet mbrojtëse të marrësit, duhet të përfshihet në shpenzimet e mbrojtjes të kombit donator dhe jo në atë të marrësit.

Lidhur me ndihmën ushtarake dhe financiare për një vend partner, Aleatët mund të raportojnë kontributet e tyre në fondet e besimit të menaxhuara nga NATO-ja. Paratë e ofruara nga departamente të tjera qeveritare përveç Ministrisë së Mbrojtjes, përmes organizatave të tjera ndërkombëtare, ose në formën e ndihmës së drejtpërdrejtë ushtarake, nuk janë të pranueshme.

Shpenzimet për infrastrukturën e përbashkët të NATO-s përfshihen në shpenzimet totale të mbrojtjes të secilit Aleat vetëm në masën e kontributit neto të atij vendi. Pagesat e dëmeve të luftës dhe shpenzimet për mbrojtjen civile përjashtohen nga përkufizimi i NATO-s për shpenzimet e mbrojtjes.

NATO përdor dollarët e Shteteve të Bashkuara (USD) si emërues të monedhës së përbashkët. Kursi i këmbimit i aplikuar për secilin Aleat është kursi mesatar vjetor i publikuar nga Fondi Monetar Ndërkombëtar.

Transformimi Strategjik i Buxheteve të Mbrojtjes në NATO

Angazhimi për investime në mbrojtje prej 5%

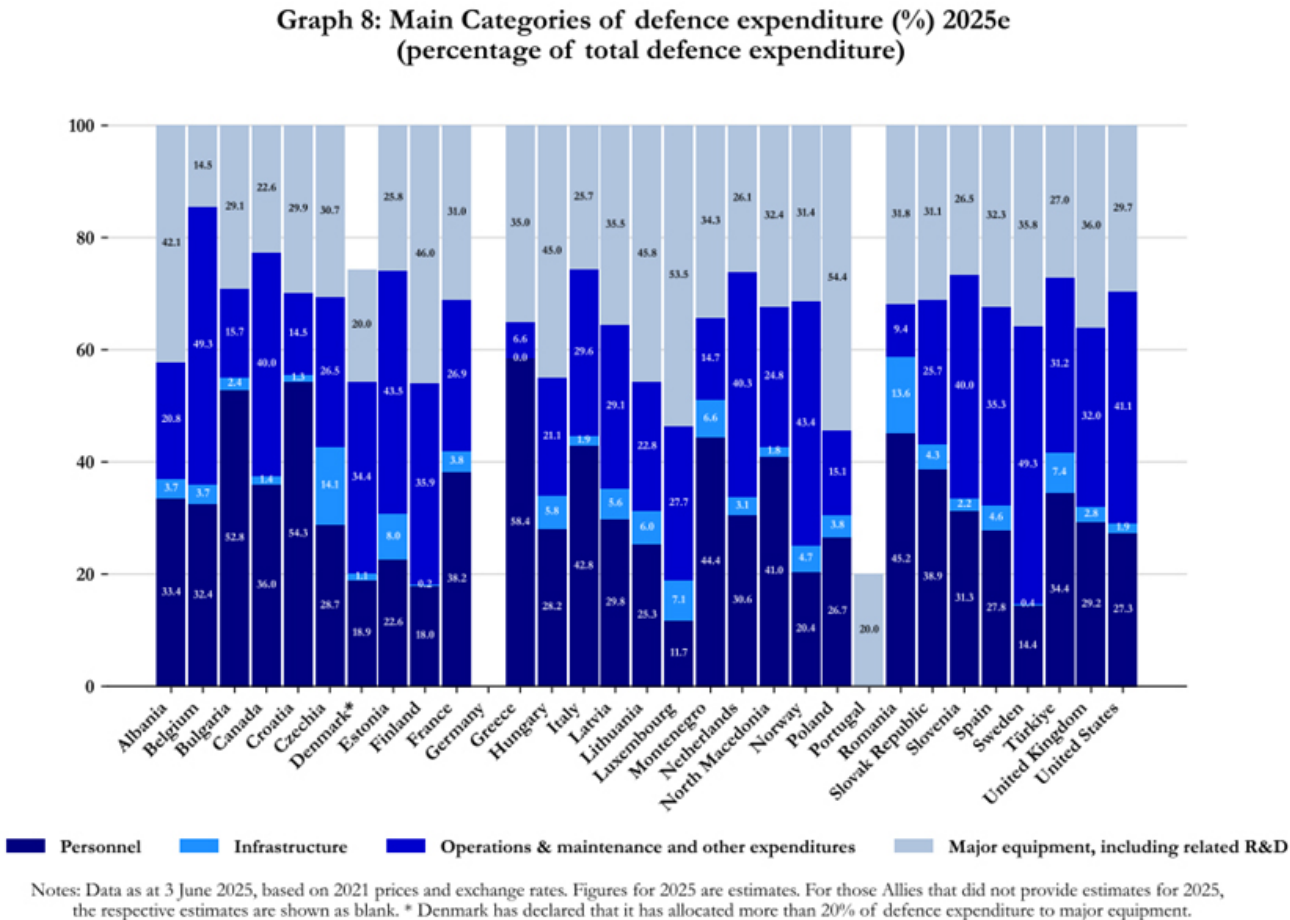
Në Samitin e NATO-s në Hagë të vitit 2025, Aleatët morën një angazhim për të investuar 5% të Prodhimit të Brendshëm Bruto (PBB) çdo vit në kërkesat thelbësore të mbrojtjes dhe shpenzimet që lidhen me mbrojtjen dhe sigurinë deri në vitin 2035. Ata do të ndajnë të paktën 3.5% të PBB-së çdo vit bazuar në përkufizimin e rënë dakord të shpenzimeve të mbrojtjes së NATO-s deri në vitin 2035 për të furnizuar me burime kërkesat thelbësore të mbrojtjes dhe për të përmbushur Objektivat e Aftësive të NATO-s. Aleatët ranë dakord të paraqesin plane vjetore që tregojnë një rrugë të besueshme dhe graduale për të arritur këtë qëllim. Ata do të përbëjnë deri në 1.5% të PBB-së çdo vit për të mbrojtur, ndër të tjera, infrastrukturën kritike, për të mbrojtur rrjetet, për të siguruar gatishmërinë dhe qëndrueshmërinë civile, për të inovuar dhe për të forcuar bazën industriale të mbrojtjes. Më parë, në vitin 2014, Krerët e Shteteve dhe Qeverive të NATO-s kishin rënë dakord të angazhonin 2% të PBB-së së tyre kombëtare për shpenzimet e mbrojtjes, për të ndihmuar në sigurimin e gatishmërisë së vazhdueshme ushtarake të Aleancës. Ky vendim u mor në përgjigje të aneksimit të paligjshëm të Krimesë nga Rusia dhe mes paqëndrueshmërisë më të gjerë në Lindjen e Mesme. Premtimi i Investimeve në Mbrojtje i vitit 2014 u ndërtua mbi një angazhim të mëparshëm për të përmbushur këtë udhëzim prej 2% të PBB-së, të dakordësuar në vitin 2006 nga Ministriat e Mbrojtjes të NATO-s. Udhëzimi prej 2% të PBB-së ishte një tregues i rëndësishëm i vendosmërisë politike të Aleatëve individualë për të kontribuar në përpjekjet e përbashkëta mbrojtëse të NATO-s.

Në vitin 2025, të gjithë Aleatët pritet të përmbushin ose tejkalojnë objektivin para samitit për të investuar të paktën 2% të PBB-së në mbrojtje, krahasuar me vetëm tre Aleatë në vitin 2014. Gjatë dekadës së fundit, Aleatët Evropianë dhe Kanadaja kanë rritur vazhdimisht investimet e tyre kolektive në mbrojtje - nga 1.43% e PBB-së së tyre të kombinuar në vitin 2014, në 2.02% në vitin 2024, kur ata po investojnë një total të kombinuar prej më shumë se 485 miliardë dollarësh amerikanë (të përshtatur me çmimet e vitit 2021) në mbrojtje.

Si pjesë e Premtimit të Investimeve në Mbrojtje të Uellsit të vitit 2014, Aleatët e NATO-s kishin rënë dakord gjithashtu që të paktën 20% e shpenzimeve të mbrojtjes duhet t'i kushtohet shpenzimeve për pajisje të mëdha, duke përfshirë kërkimin dhe zhvillimin shoqëruar. Ky tregues perceptohet si një tregues thelbësor për shkallën dhe ritmin e modernizimit. Kur shpenzimet nuk arrijnë të përmbushin udhëzimin prej 20%, ekziston një rrezik në rritje që pajisjet të bëhen të vjetëruara, duke rritur boshllëqet në aftësi dhe ndërveprim midis Aleatëve, si dhe një dobësim të bazës industriale dhe teknologjike të mbrojtjes.

Të dhënat e shpenzimeve të mbrojtjes të Aleancës

NATO publikon një përmbledhje vjetore të të dhënave financiare, të personelit dhe ekonomike për të gjitha vendet anëtare. Që nga viti 1963, ky raport ka formuar një bazë të qëndrueshme krahasimi të përpjekjeve mbrojtëse të anëtarëve të Aleancës bazuar në një përkufizim të përbashkët të shpenzimeve të mbrojtjes. Përmes lidhjeve më poshtë, mund të gjeni të dhëna që mbulojnë vitet nga viti 1949 deri më sot.

Pse po rrjedh ar nga bërthama e Tokës?

Pse rrjedh ar nga bërthama e Tokës?

Dihet prej kohësh se pothuajse i gjithë ari i Tokës ndodhet i fshehur brenda bërthamës së Tokës, qindra milje nën sipërfaqe. Megjithatë, një studim i ri, sipas CNN, ka zbuluar tani se një pjesë e tij tani po rrjedh nga bërthama në mantel dhe po shkon drejt kores së Tokës.

Studimi u botua, më 21 maj 2025, në “Nature Journal” dhe ka ndryshuar tërësisht mënyrën se si gjeologët e kuptojnë dinamikën e brendshme të planetit tonë. Pra, ku është ky ar? Sa prej tij po rrjedh dhe çfarë do të thotë kjo për të ardhmen e planetit?

Një bërthamë e artë

Ari mund të jetë një metal i rrallë dhe i çmuar, por në të vërtetë ka një bollëk të tij të fshehur në bërthamën e Tokës që askush nuk mund ta ketë. Në fakt, më shumë se 99.95% e metaleve të çmuara të planetit janë të bllokuara brenda bërthamës së tij, qindra milje nën sipërfaqe.

Ari është i ndarë nga sipërfaqja e Tokës nga ton shkëmbinj të ngurtë. Ai është gjithashtu i mbështjellë brenda bërthamës së shkrirë, kështu që është e pamundur të arrihet. Megjithatë, një studim i përparuar ka zbuluar se ari tani mund të jetë duke rrjedhur.

Rrjedhje ari

Hulumtimi i ri ka zbuluar se ari dhe metale të tjera të çmuara tani po rrjedhin nga thelbi i Tokës në shtresat e mësipërme. Së bashku me metale të tjera të çmuara, ari përfundimisht arrin në sipërfaqe përmes aktivitetit vullkanik.

Bërthama e Tokës ka dy shtresa. E para është një sferë metalike e nxehtë dhe e ngurtë prej hekuri dhe nikeli, me një rreze prej afërsisht 759 miljesh (1,221 kilometra). Për ta vënë në kontekst, është rreth 70% e madhësisë së hënës. E dyta është një bërthamë e jashtme prej metali të lëngshëm, e cila është rreth 1,400 milje (2,253 kilometra) e trashë.

Manteli

Ky shtrihet deri në rreth 2,897 kilometra nën sipërfaqen e Tokës dhe arrin deri në mantel. Kjo është shtresa që shtrihet midis kores së jashtme të planetit dhe bërthamës së shkrirë. I përbërë kryesisht nga shkëmb i ngurtë, ky përbën 84% të planetit.

Nxehtësia e jashtëzakonshme në kufirin midis bërthamës dhe mantelit krijon më pas re gjigante shkëmbinjsh të shkrirë. Këto re ngrihen ngadalë përmes mantelit dhe mbajnë me vete gjurmë metalesh të rënda si ari.

Shkëmbinjtë Havajanë

Kjo u zbulua nga një studim tre-vjeçar i shkëmbinjeve të errët bazaltikë të Havait, të cilët krijojnë themelin e peizazhit të tij vullkanik. Ato fillimisht u formuan nga retë e magmës që ngriheshin nga fundi i oqeanit dhe u zbulua se përmbanin gjurmë të metaleve të rënda.

Nils Messling, një gjeokimist në Universitetin e Göttingen, Gjermani, ishte autori kryesor i raportit. Ai tha për gjetjet se ato konfirmojnë një dyshim të mbajtur prej kohësh nga gjeologët, se bërthama e shkrirë e Tokës nuk është e izoluar dhe në fakt rrjedh “gjak” në mantel.

“Rreth 40 vjet më parë, njerëzit dolën për herë të parë me teorinë se ndoshta bërthama po humbet disa materiale në mantel”, tha Messling. Ai vazhdoi duke deklaruar se “Tani, sipas mendimit tim, kemi provat e para shumë të forta se një pjesë e bërthamës po përfundon në të vërtetë në mantel.”

Më i rrallë se ari

Për të gjetur prova për këtë, autorët e studimit analizuan disa mostra të shkëmbit vullkanik Havaian. Rezultatet treguan se ai përmbante rutenium, të cilin Messling e përshkroi si “një nga elementët më të rrallë në Tokë”.

Kjo ngriti pyetje, pasi bërthama përmban pothuajse të gjithë arin, platinin dhe ruteniumin në Tokë, dhe shumë pak është në mantel. Kjo ndodh sepse kur Toka u formua për herë të parë, ajo ishte tërësisht e shkrirë. Në atë gjendje, elementë të rëndë si ari u fundosën drejt qendrës.

Një kore e artë

Megjithatë, rreth katër miliardë vjet më parë, kur bërthama e shkrirë ishte vendosur dhe sipërfaqja e Tokës ishte ftohur dhe ngurtësuar tashmë, një breshëri meteoritësh u përplasën në planet. Këta ishin të pasur me metale të çmuara si ari dhe u thithën në mantel dhe kore.

Prandaj, ishte e vështirë të përcaktohej se nga kishin ardhur metalet e çmuara të pranishme në shkëmbin vullkanik, pasi ka ar si në bërthamë ashtu edhe në mantel. Prandaj, për ta bërë këtë, Messling dhe ekipi i tij testuan mostrat me të dhënat e meteoritëve.

Të dhënat e meteoritëve

Të dhënat e meteoritëve i referohen arkivit shkencor të meteoritëve që janë zbuluar dhe kataloguar, me qëllim që të tregojnë se sa të vjetër janë ose nga kanë ardhur. Megjithatë, izotopi (ose lloji) i ruteniumit i gjetur në shkëmbinjtë që ata studiuin ishte krejtësisht i ndryshëm nga çdo shkëmb ose meteorit tjetër i njohur i regjistruar.

Materiali i formuar në bërthamën e Tokës nuk ekziston në të dhënat e meteoritëve, por materiali i formuar në mantel po. Megjëse ruteniumi i gjetur nuk ekziston, kjo konfirmon se ai nuk mund të jetë formuar në mantel dhe duhet të jetë formuar në bërthamën e Tokës.

Një proces emocionues

Duke e shpjeguar këtë, Messling tha: “Është një metodë mjaft e re dhe e vështirë... ne arritëm të matim ruteniumin në shkëmbinj që pothuajse nuk kanë rutenium në to”. Ai vazhdoi duke thënë: “Në gjysmë kilogrami (1.1 paund) shkëmb, ishte më pak se miligramë - një gjilpërë në një kashtë me madhësinë e një planeti! Kjo është mjaft emocionuese - të paktën për një gjeokimist. Ishte një proces i gjatë, por shumë emocionues”.

Gjetja e arit

Pra, si lidhet kjo me zbulimin e arit? Epo, ari është kimikisht i ngjashëm me ruteniumin, që do të thotë se nëse bërthama po rrjedh rutenium, ajo po rrjedh edhe ar, dhe me shumë mundësi në sasi të ngjashme.

Vështirë për t'u arritur

Një nga arsyt pse ky hulumtim është kaq emocionues është se

nuk ka asnjë mënyrë tjetër për të aksesuar këtë ar thelbësor. Edhe nëse shkencëtarët do të donin ta nxirrnin atë direkt nga burimi, ai është më i thellë nga sa mund të shpojë teknologjia aktuale dhe rreth 236 herë më i thellë se shpimi më i thellë i shpuar ndonjëherë - shpimi super i thellë i Kolës në Rusi.

Ndërsa hulumtimi është emocionues, ai i ka lënë shkencëtarët të hutuar. Në teori, bërthama dhe manteli nuk duhet të bashkëveprojnë fare. Duke e shpjeguar këtë, Messling tha: “Dendësia e tyre është shumë e ndryshme, si nafta dhe uji... kështu që teknikisht ato nuk duhet të përzihen”.

Megjithatë, meqenëse ky është një studim i ri, është ende e paqartë pse ato përzihen dhe cilat mund të jenë implikimet më të gjera të kësaj. Messling shpjegoi: “Ne ende nuk kemi një mekanizëm të mirë për të shpjeguar pse ato përzihen. Ne nuk dimë shumë për bërthamën fare”.

Një proces miliarda vjeçar

Megjithatë, ekipi i kërkimit mundi të përcaktojë se procesi i rrjedhjes zgjat midis 500 milionë dhe një miliard vjet për t'u përfunduar. Messling shpjegoi: “Është diçka që ka ndodhur pak kohë më parë dhe dysishmëri se ndoshta ka vazhduar përgjithmonë”.

Një proces i vazhdueshëm

Messling vazhdoi duke thënë se “ndoshta po ndodh ende tani”. Nëse kjo është e saktë dhe rrjedhja e metaleve të çmuara është një proces i vazhdueshëm, kjo mund të nënkuptojë që të paktën një pjesë e arit që njerëzit kanë nxjerrë mund të ketë ardhur nga bërthama.

Një furnizim rimbushës i arit

Pra, edhe nëse sasia e arit bazë në një shkëmb të vetëm është e papërfillshme, furnizimi botëror me ar, në një farë mënyre, po rimbushet. Duke folur për implikimet më të gjera të kësaj, Messling tha: “Është një ide shumë interesante”.

Ndryshimi i përbërjes së Tokës

Messling vazhdoi duke shpjeguar se, “Edhe pse ky proces është i vogël dhe nuk ka efekt nëse shikoni vetëm një ishull, nëse e shkallëzoni deri në 4.5 miliardë vjet, mund të jetë se ai ndryshon përbërjen e Tokës”.

Hulumtim emocionues

Studimi tashmë po bën bujë në të gjithë botën dhe po diskutohet në Universitetin e Kembrixhit, në Mbretërinë e Bashkuar. Helen Williams, një profesore dhe gjeokimiste dhe shkencëse planetare atje, tha se fakti që konfirmoi rrjedhjen ishte tepër ‘emocionues’.

Studimi po njihet edhe në SHBA, dhe Jesse Reimink, një profesor i asociuar i gjeoshkencave në Universitetin Shtetëror të Pensilvanisë, shtoi: “Ky studim duket se vërtetë arrin në përfundim - bërthama kontribuon me disa materiale në mantelin e studimit”.

Kuptimi i kohërave

Kur foli për hulumtimin, Messling iu referua gjithashtu implikimeve më të gjera të tij dhe tha: “Gjetjet tona hapin një perspektivë krejtësisht të re mbi evolucionin e dinamikës së brendshme të planetit tonë”.

Messling më pas i përmbloodhi me zgjuarsia gjetjet duke thënë: “Kur mbërritën rezultatet e para, kuptuam se kishim gjetur ar”. Megjithatë, se sa ar kanë gjetur dhe sa kohë do të duhet për të arritur në sipërfaqe, ende nuk është përcaktuar.

Diplomacia Teknologjike: Si Turqia po riformaton gjeopolitikën përmes eksportit ushtarak

Në dekadën e fundit, Turqia ka shfaqur një transformim të thellë në strategjinë e saj të sigurisë dhe politikës së jashtme, duke kaluar nga një vend konsumator i teknologjisë ushtarake në një eksportues të fuqishëm dhe të sofistikuar. Ky ndryshim nuk është thjesht industrial apo ekonomik; ai përfaqëson një formë të re të diplomacisë – diplomacinë teknologjike – ku eksporti i pajisjeve ushtarake shërben si mjet ndikimi politik, ndërtimi aleancash dhe zgjerimi të influencës rajonale.

Në zemër të kësaj diplomacie qëndron një model bashkëpunimi që shkon përtej shitjes së armëve. Turqia ofron një paketë të plotë që përfshin trajnime të specializuara për personelin ushtarak të vendeve partnere, mbështetje teknike afatgjatë dhe transferim të njohurive operacionale. Kjo qasje e integruar krijon varësi të ndërsjellë, forcon marrëdhëniet dypalëshe dhe pozicionon Ankaranë si një aktor të domosdoshëm në arkitekturën e sigurisë rajonale. Një nga shembujt më të spikatur të kësaj strategjie është droni “Bayraktar” TB2, i prodhuar nga kompania turke “Baykar”. Ky dron ka fituar famë globale për efektivitetin e tij në fushëbetejë, por edhe për rolin e tij diplomatik. Vendet që kanë blerë këtë teknologji – si Ukraina, Azerbajxhani, Polonia, Katari dhe disa shtete afrikane – nuk kanë marrë vetëm një pajisje ushtarake, por një sistem të tërë bashkëpunimi. Trajnimi i operatorëve, asistenca teknike për mirëmbajtje dhe integrimi i sistemit në strukturat vendase janë pjesë e një marrëdhënieje që zgjat përtej kontratës së shitjes. Ky model bashkëpunimi ka krijuar një rrjet të gjerë vendesh që ndajnë interesa të përbashkëta me Turqinë, duke e bërë diplomacinë teknologjike një instrument të fuqishëm të politikës së jashtme. Përmes mbështetjes teknike, Turqia ndihmon vendet partnere të zhvillojnë kapacitetet e tyre të mbrojtjes, duke i bërë më të pavarura nga fuqitë tradicionale perëndimore. Kjo pavarësi e re krijon një ekuilibër të ri gjeopolitik, ku Turqia shfaqet si një alternativë e besueshme dhe e aftë për të ofruar siguri, pa qenë pjesë e një blloku të ngurtë ideologjik.

Transferimi i njohurive është një tjetër komponent kyç i diplomacisë teknologjike turke. Vendet që bashkëpunojnë me Turqinë nuk marrin vetëm pajisje, por edhe akses në ekspertizën teknike, protokollet e operimit dhe mundësinë për të zhvilluar kapacitetet e tyre prodhuese. Kjo qasje ndihmon në krijimin e industrive vendase të mbrojtjes, duke nxitur zhvillimin ekonomik dhe duke rritur vetëbesimin strategjik të vendeve partnere.

Në aspektin ekonomik, eksporti i teknologjisë ushtarake ka sjellë përfitime të mëdha për Turqinë. Të ardhurat nga shitjet ndërkombëtare kanë ndihmuar në financimin e kërkimit dhe zhvillimit të teknologjive të reja, duke e bërë industrinë turke të mbrojtjes gjithnjë e më konkurruese. Kompanitë si ASELSAN, ROKETSAN dhe TAI janë shndërruar në emra të njohur në tregjet globale, duke kontribuar jo vetëm në ekonominë kombëtare, por edhe në prestigjin ndërkombëtar të vendit.

Por përfitimet nuk janë vetëm ekonomike. Politika e eksportit ushtarak ka rritur peshën e Turqisë në arenën ndërkombëtare, duke e pozicionuar si një aktor të rëndësishëm në zgjidhjen e konflikteve dhe në ndërtimin e sigurisë rajonale. Në shumë raste, Turqia ka përdorur eksportin e teknologjisë si mjet për të ndikuar në vendimmarrjen politike të vendeve partnere, për të ndërtuar aleanca të reja dhe për të rritur praninë e saj në rajone strategjike si Afrika, Ballkani, Kaukazi dhe Azia Qendrore.

Ky model diplomacie teknologjike është veçanërisht i rëndësishëm në një epokë ku lufta nuk zhvillohet vetëm me tanke dhe avionë, por edhe me algoritme, dronë dhe sisteme të automatizuara. Turqia ka kuptuar se në këtë realitet të ri, eksporti ushtarak nuk është thjesht një transaksion – është një marrëdhënie e ndërtuar mbi besim, bashkëpunim dhe ndarje të vizionit strategjik.

Në fund të fundit, diplomacia teknologjike turke nuk është vetëm një strategji për të shitur armë. Ajo është një mënyrë për të ndërtuar ndikim, për të formuar aleanca dhe për të riformtuar ekuilibrat globalë. Në një botë gjithnjë e më të ndërlikuar, ku teknologjia është mjet pushteti, Turqia po tregon se diplomacia mund të bëhet edhe përmes kodeve, sensorëve dhe protokolleve operacionale – dhe se

ndikimi nuk matet vetëm me fjalë, por edhe me sistemet që fluturojnë mbi qiellin e aleatëve të rinj.

Arkitektura e re e marrëdhënieve ushtarake ndërkombëtare

Në dekadën e fundit, Turqia ka ndërtuar një rrjet të gjerë marrëdhëniesh ushtarake me vende nga rajone të ndryshme të botës, duke përdorur eksportin e teknologjisë si një mjet për të krijuar aleanca të reja dhe për të zgjeruar ndikimin e saj strategjik. Kjo qasje ka sjellë një riformatim të rolit të Turqisë në arenën ndërkombëtare, duke e pozicionuar jo vetëm si një fuqi rajonale, por edhe si një aktor global në fushën e sigurisë.

Në Ballkan, Turqia ka intensifikuar bashkëpunimin me vende si Shqipëria, Kosova dhe Bosnja e Hercegovina, duke ofruar trajnime për personelin ushtarak, pajisje moderne dhe mbështetje logjistike. Këto marrëdhënie nuk janë thjesht teknike; ato mbështeten në lidhje historike, kulturore dhe politike, duke krijuar një dimension të veçantë të diplomacisë ushtarake turke.

Në Kaukaz, mbështetja e Turqisë për Azerbajxhanin gjatë konfliktit në Nagorno-Karabakh shënoi një pikë kthese. Dronët turq, veçanërisht “Bayraktar” TB2, luajtën një rol vendimtar në fushëbetejë, duke demonstruar jo vetëm efikasitetin teknologjik, por edhe angazhimin politik të Ankarasë në rajon. Pas konfliktit, bashkëpunimi ushtarak mes dy vendeve u thellua, duke përfshirë stërvitje të përbashkëta, ndarje të kapaciteteve teknike dhe projekte të përbashkëta zhvillimi.

Në Afrikë, Turqia ka zgjeruar praninë e saj përmes ndihmës ushtarake dhe ndërtimit të bazave logjistike, si ajo në Somali. Eksporti i pajisjeve ushtarake dhe trajnimi i forcave vendase kanë krijuar një model të ri bashkëpunimi, ku Turqia shfaqet si një alternativë ndaj fuqive tradicionale perëndimore dhe kineze. Kjo strategji ka sjellë përfitime të ndërsjella: vendet afrikane përfitojnë nga teknologjia dhe ekspertiza, ndërsa Turqia rrit ndikimin e saj politik dhe ekonomik në kontinent. Në Lindjen e Mesme, marrëdhëniet ushtarake të Turqisë janë më të ndërlikuara, por gjithashtu të rëndësishme. Bashkëpunimi me Katarin është një shembull i aleancës strategjike që përfshin ndarje të kapaciteteve ushtarake, stërvitje të përbashkëta dhe prezencë të trupave turke në territorin e partnerit. Kjo marrëdhënie ka ndihmuar në balancimin e ndikimit rajonal dhe ka forcuar pozicionin e Turqisë si garant i sigurisë në një rajon të paqëndrueshëm.

Në Evropë, Turqia ka ndërtuar marrëdhënie të kujdesshme me vende si Polonia, e cila ka blerë dronë turq dhe ka shprehur interes për bashkëpunim të mëtejshëm në fushën e mbrojtjes. Kjo tregon se teknologjia turke po fiton besueshmëri edhe në tregjet e NATO-s, duke e pozicionuar Ankaranë si një ofrues të vërtetë të kapaciteteve moderne ushtarake. Në tërësi, diplomacia teknologjike e Turqisë nuk është një strategji e izoluar, por pjesë e një vizioni më të gjerë për të ndërtuar marrëdhënie të qëndrueshme, të ndërsjella dhe të orientuara drejt zhvillimit afatgjatë. Përmes eksportit ushtarak, trajnimit dhe transferimit të njohurive, Turqia po krijon një arkitekturë të re të sigurisë ndërkombëtare, ku roli i saj nuk është më periferik, por qendror.

Redaksia e gazetës

Pikëpamjet, opinionet dhe analizat e shprehura në gazetën “Ushtria” janë tërësisht të gazetarëve apo autorëve të materialeve respektivë, sjellë pranë redaksisë së kësaj medie dhe jo domosdoshmërisht pasqyrojnë politikat apo pozicionet zyrtare të Ministrisë së Mbrojtjes, dhe Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura.

Njoftim për aplikantët në AFA

Raundi i parë i aplikimeve për programet “Bachelor” në Akademinë e Forcave të Armatosura ka përfunduar.

Listat e fituesve janë publikuar në afa.mil.al/njoftime dhe në portalin U-Albania.

Regjistrimet zhvillohen nga 29 gusht deri më 11 shtator, në faza 48-orëshe.

Orari: 08:30 – 15:00, në sekretarinë mësimore të Akademisë.

Kontrolloni çdo ditë portalin U-Albania për të parë nëse jeni përfshirë në listën e fituesve.